

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії, біоетики та іноземних мов

ЕЛЕКТИВНИЙ КУРС
«Основи перекладу медичної літератури»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 222 Медицина
(збірник методичних розробок для СРЗ)

галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Одеса 2023

	Тема
1	Теоретичні основи перекладацької діяльності. Робочі джерела інформації. Види словників
2	Переклад як об'єкт лінгвістичного дослідження. Загальні правила виконання і редагування перекладу
3	Основні принципи перекладу: ознаки повноцінного (адекватного) перекладу, специфіка усного і письмового перекладу
4	Лексико-семантичні основи перекладу: семантика слова, контекст, безеквівалентна лексика, еквіваленти і варіанти, лексична сполучуваність слів, синонімія і антонімія у перекладі
5	Види лексико-семантичних трансформацій: додавання, вилучення, заміна (конкретизація, диференціація, генералізація, смисловий розвиток і цілісне перетворення, описовий переклад)
6	Специфіка медичної термінології і труднощі її перекладу. Переклад термінів. Види термінів. Особливості медичних термінів. Міжнародні терміни у мові медицини. Греко-латинські терміни і терміноелементи. «Хибні друзі» перекладача
7	Абревіатури і скорочення у медичному тексті. Типологія скорочень. Транслітерація, транскрипція, калькування, переклад-інтерпретація
8	Граматичні аспекти перекладу: поняття граматичного еквівалента, функціональний принцип перекладу граматичних форм і синтаксичних конструкцій, види граматичних трансформацій
9	Стилістичні аспекти перекладу. Тип тексту і його роль у перекладі. Особливості наукового стилю медичних текстів. Особливості перекладу і оформлення медичної документації
10	Складові перекладацької компетенції: мовна, комунікативна і технічна компетенції. Фахова або професійно-орієнтована компетенція перекладача

ТЕМА №1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. РОБОЧИ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ. ТИПИ СЛОВНИКІВ

Завдання 1. Прочитайте наступну інформацію, поміркуйте і дайте відповіді на питання після тексту:

Переклад – це відтворення оригінального тексту засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми.

Норма перекладу – це сукупність вимог, що висувається до якості перекладу. Норма перекладу передбачає п'ять нормативних вимог:

- 1) норма еквівалентності перекладу (основа комунікативної рівноцінності змісту оригіналу і перекладу);
- 2) жанрово-стилістична норма перекладу (нормативні правила, які характеризують тексти аналогічного типу в мові перекладу (МП) (англ. target language). Переклад художнього твору оцінюється за його літературною цінністю, технічний переклад – за термінологічною адекватністю, переклад реклами – за його дійовою силою);
- 3) норма перекладацького мовлення (вимога дотримання правил мови оригіналу (МО) (англ. source language);
- 4) прагматична норма перекладу (вимога забезпечення прагматичної цінності перекладу);
- 5) конвенційна норма (вимога максимальної близькості перекладу до оригіналу, її здатність повноцінно замінити оригінал як в цілому, так і в деталях, виконуючи задачі, заради яких переклад був здійснений).

Типи перекладів:

1. За суб'єктом перекладу і його відношенням до автора оригінального тексту:
 - **традиційний** – переклад, виконаний особою, яка не є автором оригінального тексту;
 - **авторський (автопереклад)** – переклад, виконаний автором оригінального тексту;
 - **авторизований** – переклад оригінального тексту, апробований автором;
 - **машинний (автоматичний)** – переклад, виконаний комп'ютером;
 - **автоматизований** – переклад з використання значної частки традиційного (або машинного) перекладу.
2. За типом перекладацької сегментації тексту і основними одиницями перекладу:
 - **переклад на рівні фонем** – заміна фонем МО на найближчі до них по артикуляції і звучанню фонем МП;
 - **поморфемний** – переклад на рівні окремих морфем без врахування їхніх структурних зв'язків;
 - **переклад на рівні слів;**
 - **переклад на рівні словосполучень;**
 - **переклад на рівні речення;**
 - **абзацно-фразовий** переклад;
 - **переклад на рівні тексту**
3. За формою презентації тексту перекладу і тексту оригінала:
 - **письмовий переклад:**
 - **письмовий переклад письмового тексту**
 - **письмовий переклад усного тексту**

- усний переклад:
 - **усний переклад усного тексту**
 - *синхронний* (здійснюється практично одночасно з мовленням тексту оригіналу);
 - *послідовний* (здійснюється після прослуховування певної одиниці тексту, в паузах між цими одиницями);
 - *односторонній* (здійснюється лише в одному напрямку, з однієї мови на іншу);
 - *двосторонній*
 - **усний переклад письмового тексту**
4. За ознакою відповідності тексту перекладу текстові оригінала:
- **адекватний** – переклад, який відповідає оригіналу і відображає ті ж комунікативні цілі, що й оригінал;
 - **точний** – переклад, у якому еквівалентно відтворена лише предметно-логічна частина змісту оригіналу при можливих відхиленнях від жанрово-стилістичної норми. Еквівалентний переклад завжди має бути точним, а точний переклад лише частково еквівалентним;
 - **буквальний** – переклад, який відтворює комунікативно нерелевантні (формальні) елементи оригіналу, в результаті чого або порушуються норми МП, або викривляється реальний зміст оригіналу. Буквальний переклад не є адекватним і припускається лише у тих випадках, коли перед перекладачем поставлене прагматичне завдання відтворити в перекладі формальні особливості побудови висловлювання в оригіналі;
 - **вільний** – переклад, який передає основну інформацію оригінала з можливими відхиленнями – додаванням, пропусками, тощо. Здійснюється на рівні тексту без дотримання принципу еквівалентності мовних одиниць; може бути адекватним, якщо відповідає іншим нормативним вимогам перекладу.
5. За функціональною комунікативною спрямованністю:
- *художній;*
 - *суспільно-політичний;*
 - *спеціальний*
6. За принципом повноти і способу передачі змісту оригіналу:
- **повний (суцільний) переклад;**
 - **неповний переклад:**
 - **скорочений** (передає зміст оригіналу з скороченнями);
 - **фрагментарний** (переклад не цілого тексту, а лише певного уривку/уривків);
 - **аспектний** (переклад лише частини тексту, яка відповідає певним ознакам (аспектам) відбору);
 - **анотаційний** (переклад, що відображає лише головну тему, предмет і мету тексту);
 - **реферативний** (переклад, що містить відносно детальні відомості про оригінальний текст: призначення, тематику, методи дослідження, отримані результати)

- 1) Чи можна вважати перекладом мовлення людини іноземною мовою?
- 2) Чи можна вважати перекладом переказ історичних текстів сучасною мовою?
- 3) Який критерій є головним для перекладу медичного тексту з точки зору жанрово-стилістичної норми: літературні достоїнства, термінологічна адекватність, чи дійова сила?
- 4) Який переклад медичного тексту, на вашу думку, є кращим: традиційний чи авторський? Аргументуйте.
- 5) До якого типу за одиницями перекладу належить переклад власних імен (наприклад, англ. Churchill – укр. Черчіль ; англ. Liverpool – укр. Ліверпуль)?
- 6) Які види перекладу є найменш розповсюдженими за типом перекладацької сегментації тексту і основними одиницями перекладу?
- 7) У яких ситуаціях використовуються різні види усного і письмового перекладу медичних текстів? Наведіть приклади.
- 8) Чи припустимий вільний переклад медичного тексту? Аргументуйте свою думку, наведіть приклади.
- 9) Які види неповного перекладу використовуються при перекладі медичних текстів? Наведіть приклади.

Завдання 2. Знайдіть у завданні 1 українські еквіваленти термінів:

Machine translation, computer-aided translation, literal translation, literary translation, accurate translation, unilateral interpreting, simultaneous interpreting, consecutive interpreting, authorized translation, two-way interpreting

Завдання 3. А) Перекладіть на українську мову. Порівняйте ваш переклад з перекладом колег і обґрунтуйте його якість згідно з нормативними вимогами до перекладу.

- 1) Translation is the communication of the meaning of a source-language text by means of an equivalent target-language text.
- 2) In translation, the source language is the language being translated from; it is the antonym of the target language, which is the language being translated to.
- 3) When translating, the simple conversion of a text from its source language to the target language often leads to cultural misunderstandings.
- 4) Part of the difficulty in translation arises due to the lexical gap between the source language and the target language.
- 5) A lexical gap or lacuna is a word or other form that does not exist in some language but which would be permitted by the grammatical rules of the language.
- 6) While literary translation has declined, technical translation – with English as the predominant source language – in the major industrialized countries is increasing.
- 7) What you need is real translating expertise: the capability to transform the sentences of the original into faithful reproductions of sentences that sounds natural in the target language.
- 8) Simply translating the title from English to the target language can result in embarrassing and potentially costly mistakes.

- 9) Due to the complex relationship between words in source language and target language, translation seems to be one of the toughest tasks, such that some scholars believe that translators are naturally talented people.

Б) Найдіть у реченнях з п. А еквіваленти словосполучень:

Мова перекладу, передача смислу тексту, культурне непорозуміння, мовна лакуна, звучати природно, технічний переклад, граматичні правила, одне із найважчих завдань.

В) Складіть речення із знайденими еквівалентами і запишіть їх.

Завдання 4. Проаналізуйте машинний (комп'ютерний) переклад фрагментів тексту і виправте недоліки і помилки перекладу. Чим, на вашу думку, обумовлені ці помилки?

А)

<i>Оригінальний текст</i>	<i>Комп'ютерний переклад (Google Translate)</i>
Хворий на кір при кашлі, чханні, розмові виділяє в повітря мікроби. Якщо цим повітрям дихає дитина, яка ще не хворіла на кір, навіть дуже короткий час, вона інфікується. Хворий на кір заразний для навколишнього оточення протягом 10 днів з дня появи у нього перших ознак захворювання - нежитю, кашлю і нездужання.	A patient suffering from measles with coughing, sneezing, conversation releases microbes in the air. If a child who has not had measles, even a very short time, responds to this air, it is infected. A patient with measles infectious for the environment for 10 days from the day when he had the first signs of the disease - cold, cough and malaise.

Б)

<i>Оригінальний текст</i>	<i>Комп'ютерний переклад (Google Translate)</i>
Angina often occurs when the heart muscle itself needs more blood than it is getting, for example, during times of physical activity or strong emotions. Severely narrowed arteries may not allow enough blood to reach the heart when the demand for oxygen is low, such as when you're sitting. But, with physical exertion — like walking up a hill or climbing stairs — the heart works harder and needs more oxygen.	Ангіна часто зустрічається, коли сам серцевий м'яз потребує більше крові, ніж це відбувається, наприклад, під час фізичної активності або сильних емоцій. Сильно звужені артерії не можуть дозволити достатню кількість крові до серця, коли попит на кисень є низьким, наприклад, коли ви сидите. Але, з фізичним навантаженням, як ходіння по пагорбу або сходження на сходи - серце працює важче і потребує більше кисню.

Завдання 5. Прочитайте наступну інформацію і поміркуйте, у яких випадках перекладач звертатиметься до перелічених джерел інформації у процесі перекладу медичного тексту.

Робочі джерела інформації перекладача – це джерела, які використовуються перекладачем в процесі перекладу і допомагають виконати високоякісний переклад.

Головними джерелами інформації при перекладі є словники. Усі словники діляться на **лінгвістичні** і **енциклопедичні**. Енциклопедичні словники пояснюють не слова, а предмети, явища, поняття тощо. Лінгвістичні словники пояснюють самі слова, їхнє лексичне і граматичне значення, вживання тощо.

Робочі джерела інформації діляться на:

- **загальні** (з якими працюють усі перекладачі)
- **спеціальні** (якими переважно користуються перекладачі в межах вузької спеціалізації, напр., медичні перекладачі, юридичні перекладачі тощо).

Загальні джерела інформації:

Словники загального призначення:

- двомовні неспеціальні словники
- одномовні словники:
 - тлумачні (тлумачні словники мови оригіналу і мови перекладу)
 - енциклопедичні
 - допоміжні (словники синонімів, антонімів, орфографічні тощо).

Спеціальні джерела інформації:

- двомовні спеціальні словники (політехнічний, медичний тощо)
- двомовні галузеві словники
- двомовні допоміжні словники (напр., словник скорочень)
- одномовні спеціальні словники
- одномовні галузеві словники
- спеціальні енциклопедії
- довідники
- спеціальна література
- інші джерела інформації:
 - попередній досвід
 - консультації з фахівцями

Завдання 6. Визначте, з якого словника взято наступні статті. Визначте тип словника:

Concise Colour Medical Dictionary/Fourth Edition. – Oxford University Press, 2007	cystic breast кістозна мастопатія, хвороба Реклю; кіста молочної залози.
Новий англо-український медичний словник. – Київ: Арії, 2007.	heal [hi:l] v.t. исцел ять, -іть; залéч ивать, -іть; ~ing ointment лечéбная мазь. v.i. заж ивать, -іть; his wounds ~ed up, over егó рáны зажіли.
Longman Phrasal Verbs Dictionary. – Longman, NY, 2000.	barotrauma n. damage to the ear, *Eustachian tube, or paranasal sinuses, caused by changes in ambient pressure, as experienced during air flight or deep-sea diving.
Concise Oxford Russian Dictionary. – Oxford University Press, 1998.	drug noun 2 drug · medicine · prescription · medication · cure · remedy · placebo · antidote These are all words for treatments for people who are ill.

	<p>drug [C] a substance which is used to cure or fight an illness or its symptoms: <i>The doctor put me on a course of pain-killing drugs.</i> ! Do not say take drugs if you are talking about legal, medical drugs: <i>Are you taking any drugs for your headaches?</i> △Are you taking anything for your headaches? medicine [U,C] a substance, especially a liquid, that you drink or swallow in order to cure an illness: <i>She gave me a dose of cough medicine.</i> </p>
Oxford Learner's Thesaurus. A Dictionary of Synonyms. – Oxford University Press, 2008	<p>1. burn up sth burn sth up To use energy or get rid of unwanted fat from your body by doing physical exercise burn up energy <i>The rate at which people burn up energy varies quite a lot between individuals.</i> burn up fat/calories <i>Women tend to burn up less efficiently than men.</i> *SIMILAR TO: burn off</p>
The BBI Combinatory Dictionary of English. – John Benjamins Publishing Company, 1986	<p>Surgery <i>n.</i> ['branch of medicine'] 1. to perform ~ 2. to undergo ~ 3. elective; emergency; heroic; major; minor; radical; remedial ~ 4. bypass; cosmetic; open-heart; plastic ~ ['office'] (BE) 5. a doctor's ~</p>

Завдання 7. А) Перекладіть текст. У чому полягає позиція автора щодо ролі словників у роботі перекладача? Чи згодні ви з нею? Аргументуйте свою відповідь.

Translators and Dictionaries

by Brett Jocelyn Epstein

As a translator, I use dictionaries nearly every day. But contrary to what many people might believe, I don't simply look up words in a bilingual dictionary and then write down the first definition offered. Translation is about much more than approximately equivalent words. That's why actual people are needed to carry out translation, rather than machines being employed. Only people can understand the context and see which of a variety of possible translations is the best choice.

Monolingual dictionaries are much more useful for translators than bilingual ones and I wish people, including translators themselves, appreciated this fact. Monolingual dictionaries explain a language's words in its own words. That is to say that rather than simply offering possible equivalents or near-equivalents, a monolingual dictionary offers you an understanding of how the speakers of that language define and use a word and what associations they get from it. This in turn helps translators pick the best possible translation. One cannot translate word-for-word; one translates the context as well, and the context includes all of the source language and culture.

Translators should focus on studying monolingual dictionaries first and only once they have fully understood a word from the perspective of the speakers of a given language they turn to a bilingual dictionary to get a list of possible translations. As a translator, my first reference tool will always be a monolingual dictionary, and I use it not only when I have a query about a specific word but any time when I want to learn more about the source languages I translate from. It's the one book that can be read over and over again and yet still offer new and useful information.

Б) Найдіть у тексті еквіваленти словосполучень:

Одномовні словники, двомовні словники, мова оригіналу, носії цієї мови, з точки зору носія даної мови, перекласти дослівно, сумнів щодо певного слова, можливі еквіваленти або майже еквіваленти, вибрати найкращий варіант перекладу.

В) Складіть речення із знайденими еквівалентами. Запропонуйте сусідові перекласти їх на українську. Чи задовольняє вас переклад?

Завдання 8. А) Ознайомтеся з принципами організації та структурою статті тлумачного словника. Поміркуйте і скажіть, чи всі параметри, вказані нижче, мають однакове значення для перекладача? Чи є серед перелічених параметри, які грають менш важливу роль у процесі перекладу?

Система словникової статті тлумачного словника може варіюватися залежно від його розміру і призначення, а також від характеру заголовного слова (headword), але здебільшого включає такі параметри:

1. **Орфографічний** (Spelling);
2. **Фонетичний** (pronunciation) звичайно подається в округлих () або скісних / / дужках та передається за допомогою міжнародної фонетичної системи IPA (International Phonetic Alphabet);
3. **Категорійний** (word class). Цей параметр фіксує належність слова до однієї чи кількох частин мови за допомогою спеціальних позначок-скорочень: n – noun, adj – adjective, v – verb, prep – preposition тощо;
4. **Граматичний** параметр (grammar) за допомогою спеціальних лексикографічних позначень маркує граматичні особливості слова, наприклад, C – countable / U – uncountable (для іменників); vt – transitive / vi – intransitive (для дієслів) тощо;
5. **Семантичний** параметр (senses) відображає семантичну структуру слова. У випадку полісемії кожне значення подається у вигляді сублеми (семантичного блоку), в межах якої характеризуються категорійні, граматичні, стилістичні та інші особливості вживання слова в цьому значенні;
6. **Дефінітивний** параметр (definition). Кожна заголовна стаття та сублема супроводжується поясненням значення слова в певному значенні;
7. **Ілюстративний** параметр (examples) слугує для унаочнення дефініції за допомогою реальних прикладів слововживання.
8. **Узуальний** параметр (usage) застосовується, коли необхідно наголосити на обмеженому вживанні слова або одного із значень слова в певних контекстах, стилях або галузях. Існує ціла система лексикографічних ремарок, що фіксують стилістичні, ареальні, хронологічні та інші особливості слововживання, наприклад: colloq. – colloquial, liter. – literary, vulg. – vulgar, arch. – archaic, dial. – dialectal тощо.
9. **Ідіоматично-словотвірний** параметр (run-ons) фіксує дотичні до заголовного слова ідіоми, фразові дієслова, а також похідні слова-derivати, що звичайно подаються жирним шрифтом наприкінці словникової статті.
10. **Етимологічний** (etymology) – етимологія слова звичайно подається в квадратних дужках наприкінці словникової статті.
11. **Лексична сполучуваність** (collocation) є надзвичайно важливим параметром для навчальних словників, оскільки сприяє ознайомленню користувачів із типовими контекстами та сталими словосполученнями, в яких функціонує лексема.

12. **Парадигматичний** параметр (paradigmatic relations) фіксує можливі синоніми, іноді антоніми, що подаються з метою чіткішого розмежування відтінків значень слова.

Важливо зазначити, що параметри мікроструктури тлумачного словника можуть бути обов'язковими (obligatory parameters) та факультативними (optional parameters). Обов'язкові параметри: 1) орфографічний; 2) категорійний; 3) семантичний; 4) дефінітивний.

Б) Які з перелічених вище параметрів присутні у словникових статтях у завданні 5? Прокоментуйте інформацію, представлену у кожній статті.

Завдання 9. А) Перекладіть речення на українську. Зверніть увагу на значення виділених слів, до яких частин мови вони належать і що вказує на їхню морфологічну приналежність? Як називається це явище в англійській мові? Як відображаються ці слова у словникових статтях? Чи притаманне це явище українській мові?

- My friend **studies** at Odessa National Medical University.
 - The course of **studies** for medical students is six years.
- The rapid loss of brain **function** may be due to disturbance in the blood **supply** to the brain.
 - The affected area of the brain cannot **function** because it isn't **supplied** with the blood properly.
- Hemorrhage may **result** from **rupture** of a blood vessel.
 - The **result** of arterial blockage may be grave since the blood vessel may **rupture**.
- Long-term alcohol consumption can **damage** the liver and **cause** liver failure, a life-threatening condition.
 - The most common **causes** of chronic liver failure include viral hepatitis, cirrhosis, malnutrition, and long-term alcohol consumption.
 - Drinking alcohol can increase your risk of developing liver disease and **cause** irreparable **damage** to this very important part of your body.
- For the AIDS **patients** it means enjoying their "green thumb" with houseplants, learning how to play the piano, being **patient** with their families in spite of their anger.

Б) Наведіть власні приклади конверсії в англійській і українській мовах. Продемонструйте на прикладах у словникових статтях.

Завдання 10. А) Прочитайте і перекладіть текст. Поміркуйте над питаннями після тексту.

Back-translation

A "back-translation" is a translation of a translated text back into the language of the original text, made without reference to the original text.

Comparison of a back-translation with the original text is sometimes used as a check on the accuracy of the original translation, much as the accuracy of a mathematical operation is sometimes checked by reversing the operation. But the results of such reverse-translation operations, while useful as approximate checks, are not always precisely reliable. Back-translation must in general be less accurate than back-calculation because linguistic symbols (words) are often ambiguous whereas mathematical symbols are intentionally unequivocal.

In the context of machine translation, a back-translation is also called a “round-trip translation”.

When translations are produced of material used in medical clinical trials, a back-translation is often required by the ethics committee or institutional review board*.

When a historic document survives only in translation, the original having been lost, researchers sometimes undertake back-translation in an effort to reconstruct the original text.

**Комітет з питань етики наукових досліджень у США*

- 1) У рамках якої класифікації виділяється зворотний (реверсивний) переклад: а) за формою презентації тексту перекладу; б) за ознакою первинності/вторинності тексту оригіналу; в) за суб'єктом перекладу?
- 2) У якому виді перекладу зазвичай застосовують зворотний переклад, письмовому чи усному?
- 3) Чи корисно використовувати зворотний переклад при підготовці перекладачів? Обґрунтуйте відповідь.
- 4) У текстах якого стилю мовлення зворотний переклад буде найбільше відрізнятися від оригінального тексту: художнього, офіційно-ділового, чи наукового? Чому?
- 5) Чому комітети з етики часто вимагають зворотний переклад результатів наукових (медичних) досліджень?
- 6) Чим відрізняється непрямий (опосередкований) переклад від зворотного?

Завдання 11. Перекладіть текст на англійську мову. Сформулюйте 2 спеціальних питання дискусійного характеру до тексту (наприклад, щодо обов'язкової/необов'язкової медичної освіти для перекладача медичних текстів) і обговоріть їх з колегами (англійською).

Медичний переклад - це складне перекладацьке завдання. Адже медичні тексти багаті спеціальною термінологією, скороченнями, та й зміст написаного, як правило, зрозумілий лише людям із спеціальною освітою. Тому медичний переклад виконують перекладачі з медичною освітою, або такі переклади ґрунтовно вичитуються спеціалістами-медиками після того, як їх переклали звичайні дипломовані перекладачі.

Перекладений матеріал повинен містити ретельно перевірену медичну термінологію, щоб не стати причиною неточної діагностики, неправильної інтерпретації досягнень науки та, як наслідок, неприпустимої помилки у професійній діяльності.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке переклад?
2. Що таке норма перекладу?
3. Які є типи перекладу за суб'єктом перекладу?
4. Які є типи перекладу за формою презентації тексту перекладу і тексту оригіналу?
5. Які є типи перекладу за ознакою відповідності тексту перекладу текстові оригіналу?
6. Які є типи перекладу за принципом повноти і способу передачі змісту оригіналу?
7. Що таке робочі джерела інформації перекладача?
8. Чим відрізняються лінгвістичні і енциклопедичні словники?
9. Що таке загальні і спеціальні джерела інформації?

10. Назвіть обов'язкові параметри статті тлумачного словника.

11. Що таке прямий, непрямий і зворотний переклад?

ТЕМА №2. ПЕРЕКЛАД ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВИКОНАННЯ І РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

Завдання 1. Прочитайте наступну інформацію, поміркуйте і дайте відповіді на питання після тексту:

Наука про переклад вивчає процес перекладу. Оскільки під процесом перекладу звичайно розуміють міжмовні перетворення, трансформацію тексту на одній мові в текст іншою мовою, то завдання науки про переклад зводяться до порівняльного вивчення двох мовних систем.

Предметом лінгвістичної теорії перекладу є *порівняльне вивчення мовних засобів різних мов і їхнього використання в процесі перекладу*. В основі такого порівняння лежить нерозривний зв'язок між мовою і мисленням. Перекладач може порівнювати мовні одиниці різних мов, тому що може порівнювати поняття, які виражаються цими одиницями.

Завдання теорії перекладу:

- Вивчення закономірностей перекладацької діяльності;
- Розкриття сутності міжмовних семантико-структурних відповідностей;
- Встановлення ступеня регулярності міжмовних перекладацьких співвідношень;
- Опис способів перекладу

Загальна теорія перекладу – це розділ лінгвістичної теорії перекладу, що вивчає загальні лінгвістичні закономірності перекладу незалежно від особливостей конкретних мов, тобто займається перекладацькими універсаліями (*translation universals*). До перекладацьких універсалій належать вихідна мова, цільова мова, текст оригіналу, текст перекладу, одиниця перекладу, інваріант перекладу, адекватність перекладу тощо.

Можна виокремити наступні перекладацькі універсалії, що спостерігаються на лексичному, стилістичному та синтаксичному рівнях:

- збільшення обсягу тексту перекладу, порівняно з вихідним текстом;
- спрощення на синтаксичному рівні;
- спрощення на лексичному рівні, тобто зменшення лексичної різноманітності та тенденція до вживання частотніших слів у тексті перекладу;
- експлікація в перекладі імпліцитної інформації (зв'язків між реченнями і т. ін.);
- зменшення або уникнення повторів у тексті перекладу;
- стандартизація структури (вжиток типових для тексту перекладу структур).

Відповідно, під перекладацькою універсалією слід розуміти різновид перекладацької трансформації, до якої найчастіше вдається перекладач у процесі відтворення конкретного тексту за конкретних обставин. Передбачається, що на вибір перекладача впливають обставини як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного характеру.

Часткові теорії перекладу вивчають лінгвістичні аспекти перекладу в рамках двох конкретних мов.

Спеціальні теорії перекладу розкривають особливості процесу перекладу текстів різних типів і жанрів, мовленнєвих форм і умов виконання перекладу (теорії усного, письмового, синхронного, послідовного перекладу; теорії художнього, технічного, наукового перекладу, тощо).

- 1) Чому саме порівняльне вивчення мов є предметом теорії перекладу?
- 2) Які завдання ставить перед собою лінгвістична теорія перекладу?
- 3) Що таке перекладацькі універсалиї? Наведіть приклади.
- 4) Як ви розумієте твердження: «...на вибір перекладача впливають обставини як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного характеру»? Наведіть приклади.
- 5) Що є предметом часткових теорій перекладу?
- 6) Що є предметом спеціальних теорій перекладу?

Завдання 2. А) Перекладіть на англійську/українську. Скажіть, що є одиницею перекладу в кожному випадку.

- А) головний біль, надлишкова вага, навколишнє середовище, палець ступні, підлітковий вік, підшлункова залоза, дванадцятипала кишка, головний мозок, неправильний прикус;
- Б) to fall ill, to grow old, to fall asleep, to catch a cold, to come late, to grow worse, vital activity, life support, blood supply

Б) Наведіть власні приклади перекладу на рівні словосполучень.

Завдання 3. Перекладіть на українську: а) зробіть підрядковий переклад; б) виконайте адекватний переклад. Порівняйте і прокоментуйте відмінності, аргументуючи необхідність перекладацьких трансформацій для досягнення адекватності перекладу. Порівняйте лексичні та граматичні одиниці і категорії мови оригіналу і мови перекладу, акцентуючи увагу на спільних рисах і розбіжностях.

Toxicity of Diuretics

In the treatment of hypertension, the most common adverse effect of diuretics (except for potassium-sparing diuretics) is potassium depletion. Although mild degrees of hypokalemia are tolerated well by many patients, hypokalemia may be hazardous in persons taking digitalis, those who have chronic arrhythmias, or those with acute myocardial infarction or left ventricular dysfunction. Potassium loss is coupled to reabsorption of sodium, and restriction of dietary sodium intake therefore minimizes potassium loss. Diuretics may also cause magnesium depletion, impair glucose tolerance, and increase serum lipid concentrations.

Завдання 4. Прочитайте наступну інформацію, поміркуйте і дайте відповіді на питання після тексту:

Процес перекладання - це цілеспрямований процес, який охоплює такі етапи:

- 1) зорове чи слухове сприймання інформації чужою мовою, усвідомлення її змісту;
- 2) аналіз інформації мовою оригіналу і синтез рідною мовою;
- 3) відтворення змісту рідною мовою.

Оскільки переклад - це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу немає неперекладних матеріалів, є складні для

перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані з недостатнім знанням мови оригіналу, мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників.

Загальний алгоритм операційної діяльності перекладача виглядає так: стратегія перекладу → тактика перекладу → технологія перекладу → спосіб перекладу → метод перекладу → прийом перекладу → операція (оптимальний відповідник). Такий алгоритм є досить чітким, він точно передає суть дій перекладача будь-то письмового чи усного тексту.

Під **стратегією перекладу** розуміємо порядок та суть дій перекладача у перекладі конкретного тексту. Під **тактикою перекладу** розуміємо конкретизацію стратегії перекладу на підставі врахування виду перекладу та умов діяльності перекладача. На відміну від стратегії, тактика не може бути ідентичною для різних видів перекладу - усного та письмового, медичного та ділового. Якщо стратегію перекладу можна апіорі визначити як загальну мету, надзадачу, завдання-максимум перекладацької діяльності, то тактика завжди конкретна. **Технологія перекладу** - вибір та застосування оптимальних способів, методів і прийомів перекладу, спрямованих на реалізацію стратегії і тактики перекладу.

Способом називають закономірність або загальні правила виконання дій, спрямованих на вирішення завдань. На відміну від способу перекладу, **метод перекладу** - це не об'єктивно існуюча закономірність, а "цілеспрямована та запрограмована система прийомів, що враховує закономірно існуючі способи перекладу. Методи залежать від виду перекладу і корелюють з ним. **Прийомом перекладу** називають додаткові дії, чи конкретні операції, спрямовані на подолання труднощів при перекладі.

У процедурі пошуку відповідників розмежовуються три варіанти **перекладацьких дій (прийомів)**:

- 1) перекладач бере готовий відповідник, не маючи вибору;
- 2) перекладач здійснює вибір з декількох варіантів;
- 3) перекладач створює власний відповідник у межах закономірностей мови.

Відповідники, отримані за допомогою першого прийому, називаються **однозначними еквівалентними відповідниками**; результати використання другого прийому - **варіантними відповідниками**; а відповідники, створені самим перекладачем – **трансформаціями**.

Прийом – це сукупність конкретних **перекладацьких операцій**, націлених на пошук оптимального відповідника.

- 1) Як ви розумієте думку про те, що немає неперекладних матеріалів, є складні для перекладу тексти? Чи згодні ви з цією думкою?
- 2) У чому полягає стратегія і тактика перекладу?
- 3) Яка стадія перекладацької діяльності передбачає використання цілеспрямованої системи прийомів, що тісно корелює з конкретним видом перекладу?
- 4) Які перекладацькі відповідники є однозначними еквівалентними відповідниками? Поміркуйте, які лексичні групи є найчастіше однозначними еквівалентними відповідниками?
- 5) Що таке перекладацька трансформація?
- 6) Який вид перекладацький відповідників – однозначні еквіваленти, варіантні відповідники, чи трансформації – найбільш характерний для медичних текстів? Аргументуйте свою думку.

Завдання 5. Прочитайте визначення еквівалента, перекладіть речення нижче і скажіть, чи можна вважати терміни, виділені курсивом, еквівалентами.

Еквівалент – постійний рівнозначний відповідник певному слову або словосполученню в іншій мові, який в абсолютній більшості випадків не залежить від контексту .

У різних мовах еквівалентними є, в основному:

- спеціальні терміни,
- власні імена,
- географічні назви,
- позначення історичних, етнографічних та інших реалій,

які мають єдиний закріплений традицією переклад в інших мовах.

1. Vascular **occlusion** is a blockage of a **blood vessel**, usually with a clot.
2. **Occlusion** is the relation of the teeth of both jaws when in functional contact during activity of **the mandible**.
3. **Cushing's syndrome** mostly affects people who have been taking steroid medicine for a long time.
4. Children with **Down's syndrome** are moderately retarded, usually passive and pleasant, and, to a limited extent, teachable.
5. The **trunk** is an anatomical **term** for the central part of the many animal bodies (including that of the human).
6. **Pulmonary trunk** is the artery that carries venous blood from the right ventricle of the heart and divides into the right and left **pulmonary arteries**.

Завдання 6. Перекладіть на англійську мову (письмово). Складіть список термінологічних еквівалентів.

Цукровий діабет 1 типу (або інсулінозалежний ЦД) – хронічне ендокринно-обмінне захворювання, зумовлене абсолютною недостатністю інсуліну внаслідок поєданого впливу різних ендогенних (генетичних) та екзогенних чинників, що призводять до порушення всіх видів обміну речовин, ураження судин, нервів, різних органів і тканин.

Специфічним обов'язковим проявом захворювання є порушення вуглеводного обміну з прогресуючим зростанням рівня глюкози в крові та виділенням її із сечею.

Серед чинників навколишнього середовища, які сприяють розвитку ЦД 1 типу, слід відзначити віруси, хімічні речовини, токсини, β -тропні віруси і цитотоксичні речовини. Віруси здатні безпосередньо руйнувати β -клітини внаслідок природженої втрати толерантності до аутоантигенів.

Завдання 7. Прочитайте наступну інформацію, поміркуюте і дайте відповіді на питання після тексту:

Процес **редагування** полягає у перевірці інформації з метою удосконалення або виправлення її структури, змісту, відповідності, завершеності, логічної послідовності, методів презентації. Редагування перекладу, тобто вдосконалення вже існуючого його варіанту, буває двох типів. По-перше, це авторське редагування, коли редактором свого тексту виступає сам перекладач. По-друге, це редагування готового тексту, яке здійснює інша людина, тобто редактор.

Процес редагування і перевірки можна поділити на такі етапи:

1) ознайомлення з текстом оригіналу та перекладу, що включає в себе сканування тексту, яке спрямоване на визначення тематики, стилістичних особливостей, якості вжитої у документі мови; ідеї щодо можливостей покращення тексту.

2) звірення тексту перекладу з вихідним текстом. Даний етап включає в себе роботу зі словниками, довідниками, мережею Інтернет, консультації колег та спеціалістів тієї чи іншої галузі.

3) внесення смислових і стилістичних правок; перевірка тексту на наявність граматичних, орфографічних, пунктуаційних, синтаксичних та ін. помилок.

4) завершальний етап - порівняння попереднього тексту з його новим варіантом, остаточна перевірка тексту.

Одним з допоміжних засобів для редактора може стати контрольний лист, у якому зазначені головні елементи, на які необхідно звертати увагу під час редагування для забезпечення чіткості та точності перекладу: Орфографія ✓ Пунктуація ✓ Граматика ✓ Відповідність термінології ✓ Єдність термінології, власних назв ✓ Повтори, пропуски ✓ Синтаксис ✓ Стилiстична послiдовнiсть ✓ Структурна організація ✓ Логічність викладу ✓

Загалом можна виділити наступні стадії перекладацького процесу щодо якості перекладу:

- робочий (draft quality);
- який не вимагає коректування (deliverable quality);
- який можна друкувати (publishable quality).

- 1) Поміркуйте, які переваги і недоліки має авторське редагування тексту? Редагування тексту сторонньою особою (редактором)?
- 2) Сформулюйте мету кожного з етапів редагування перекладу. Чи вважаєте ви необхідним вичитування медичного перекладу, зробленого фаховим перекладачем, фахівцем у галузі медицини?
- 3) Наведіть приклади головних елементів, на які треба звернути увагу під час редагування перекладу.

Завдання 8. Прочитайте і перекладіть текст (усно). Знайдіть у тексті відповідники українських слів і словосполучень і заповніть таблицю після тексту.

THE TRANSLATION QUALITY INDEX (TQI)

The Translation Quality Index is a number that is indicative of the quality of a given translation. The Translation Quality Index attributes a value to a translated text, with 100 being an “error-free” translation. It is based on the number of error points in a given text or sample. Negative values are possible. The TQI is analogous to a temperature scale. We all have subjective interpretations of “cold,” “warm,” and “hot.” The use of a temperature scale (Fahrenheit, Celsius, or Kelvin) makes it possible to move from subjective perceptions to objective measurements.

Separation between error type and severity.

Each error can be marked as critical, major, or minor, depending on its consequences. Sometimes, an error can be classified in different ways; for example, if I type “car” instead of “cab”, it could be classified as a mistranslation, a terminology error, or even a typo.

What are error points and how do error points differ from errors?

Using a typo as an example: if we find five typos, we count five errors. That is a rather simple form of error measurement, but not all errors are equal. There is a difference between a typo on the front cover of a manual and the same typo in a footnote. There are also typos that alter the meaning of a word, and typos that do not lead to confusion; for example, the word “*attention” spelled with three ‘t’s. This observation prompts us to assign different weights to errors depending

on their consequences. In our previous example, we can decide to give minor typos a weight of “1,” and major typos a weight of “5,” “100,” or whatever. We call these weights “error points.”

How do you distinguish between errors and stylistic preferences?

Translation is a process with one entry point and multiple exit points. There is more than one way to translate a given sentence, each version being roughly equivalent and any differences being a matter of style and personal preference. By definition, stylistic preferences are not errors and are ignored in the computation of the quality score. Therefore, it is necessary to establish clear rules that define what is an error and what is not an error. We have developed a three-pronged rule to determine whether a marked error is preferential or not. Basically, the evaluator has to answer the following three questions:

1. Is it grammatically correct?
2. Is the translation accurate?
3. Is the translation compliant with the glossary, style guide, guidelines, and client instructions?

	незначна помилка		
	груба помилка		незначна друкарська помилка
	дуже груба помилка		груба друкарська помилка
	друкарська помилка (рос. опечатка)		стилістичний вибір
	неправильний переклад		приблизний еквівалент
	передня палітурка		особистий вибір
	виноска		встановити чіткі правила
	змінювати значення слова		точний переклад

Завдання 9. Прівняйте робочий і відредагований варіант перекладу. Знайдіть приклади помилок (грубих, значних, незначних), друкарських помилок, прикладів стилістичного вибору перекладача. Наведіть приклади термінологічних еквівалентів.

Для поліпшення стану тканин і корекції інволюційно-дистрофічних змін, відновлення після ушкоджень і травм, скорочення і полегшення реабілітаційного періоду ми рекомендуємо Аутомезоконцентрат тромбоцитів. Це біоактивні речовини, виділені з	We recommend Automezoconcentrate of platelets to improve the condition of tissues and correct involution-dystrophic changes, recover after injuries and traumas, reduce and relieve rehabilitation periods. These are bioactive substances isolated from	We recommend Autologous Platelet Meso-Concentrate for improving the tissue state, correction of involution-dystrophic changes, recovering from damage or injury, and reducing and simplifying rehabilitation periods. These are bioactive compounds isolated from
---	---	--

<p>тромбоцитів лабораторним шляхом (плазма при необхідності замінюється кровозамінюючими розчином), які вводяться в зону пошкодження і запускають цілу низку процесів відновлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ріст судин; - зменшення запальних процесів; - прискорену регенерацію клітин і тканин; - приплив стовбурових клітин, їх активну трансформацію в потрібні тканини; - формування міжклітинного матриксу. 	<p>platelets by the laboratory (plasma, if necessary, is replaced by blood replacement solution), which are injected into the zone of damage and trigger a number of recovery processes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vascular growth; - reduction of inflammatory processes; - accelerated regeneration of cells and tissues; - inflow of stem cells, their active transformation into the necessary tissues; - formation of an intercellular matrix. 	<p>platelets by laboratory methods (plasma can be replaced with a blood substitute if required), introduced into the site of damage and triggering a number of recovery processes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - the growth of blood vessels; - reducing inflammatory processes; - accelerated regeneration of cells and tissues; - an inflow of stem cells and their active transformation into the required tissues; - formation of the extracellular matrix.
--	---	---

Завдання 10. Виконайте письмовий переклад тексту на українську мову. Порівняйте ваш переклад з перекладами колег і виберіть найоптимальніший варіант.

What Is a Low Platelet Count?

Blood is made up of several types of cells. These cells float in a liquid called plasma. The types of blood cells are:

- red blood cells
- white blood cells
- platelets, or thrombocytes

When your skin is injured or broken, platelets clump together and form clots to stop the bleeding. When you don't have enough platelets in your blood, your body cannot form clots.

A low platelet count may also be called thrombocytopenia. This condition can range from mild to severe, depending on its underlying cause. For some, the symptoms can include severe bleeding and are possibly fatal if they're not treated. Other people may not experience any symptoms.

Typically, a low platelet count is the result of a medical condition, like leukemia, or certain drugs. The treatment usually addresses the condition causing the thrombocytopenia.

What Are the Symptoms of a Low Platelet Count?

Whether or not you experience symptoms of a low platelet count depends on your platelet count.

Mild cases, such as when a low platelet count is caused by pregnancy, usually don't cause any symptoms. More severe cases may cause uncontrollable bleeding, which requires immediate medical attention.

If you have a low platelet count, you may experience:

- red, purple, or brown bruises, which are called “purpura”
- a rash with small red or purple dots called “petechiae”
- nosebleeds
- bleeding gums
- bleeding from wounds that lasts for a prolonged period or doesn’t stop on its own
- heavy menstrual bleeding
- bleeding from the rectum
- blood in the stools
- blood in the urine

In more serious cases, you may bleed internally. The symptoms of internal bleeding include:

- blood in the urine
- blood in the stool
- bloody or very dark vomit

Talk to your doctor immediately if you experience any signs of internal bleeding.

Rarely, this condition may lead to bleeding in your brain. If you have a low platelet count and experience headaches or any neurological problems, tell your doctor right away.

GRAMMAR EXERCISES

1. Use the articles where it is necessary

- 1) Spleen is organ that plays role in immunity.
- 2) Arteries are vessels that carry blood away from heart to rest of body.
- 3) Cardiopulmonary resuscitation (CPR) is emergency life-saving procedure that is done when someone's breathing or heartbeat has stopped.
- 4) Injections for diabetes are usually given subcutaneously.
- 5) Anti-inflammatories are drugs that reduce swelling.
- 6) Doctor prescribed sedative.
- 7) Lungs transfer oxygen into blood.
- 8) Internal bleeding occurs when blood leaks out through damaged blood vessel or organ.
- 9) Local anaesthesia is applied through injection under skin of proposed surgical site.
- 10) Femoral nerve provides sensation and motor function to front of thigh and knee.

2. Write the Plurals

Crisis, mouth, mouse, permission, pneumococcus, medium, speech, Englishman, photo, life, sclera, fish, dish, goose, myth, millennium, radius, neurosis, criterion, foot, pharmacy, half, commander-in-chief, thigh, datum, species, tongue, nucleus, appendix, roof, curriculum, basis, ganglion, means, survey

3. Translate into English using the proper form of the adjective.

Мало роботи, мало книг, менше інтересу, багато часу, найменше роботи, більше ліків, менше ін’єкцій, багато уваги, менше уваги, менше вітамінів, більше роботи, менше аналізів, найменше хворих на пневмонію, найбільше побічних ефектів, мало крові, менше ускладнень

4. Correct the mistakes in the following sentences.

1. I haven't seen neither of them since last week.
2. She speaks either Spanish nor French.
3. I like either of them.

4. She's either intelligent and witty.
5. Both of them is married.
6. I don't like both jackets.
7. Either of them came to our party.
8. I want to buy either bags! They're wonderful!

ТЕМА №3. Основні принципи перекладу: ознаки повноцінного (адекватного) перекладу, специфіка усного і письмового перекладу

Завдання 1. Прочитайте наступну інформацію. Поміркуйте, чи є адекватність необхідною умовою для медичного перекладу, чи достатньо дотримання принципу еквівалентності.

У кожній мові існують свої граматичні, лексичні та стилістичні норми, дійсні тільки для даної мови. При переході до вираження думки на іншій мові необхідно знайти такі засоби і, в першу чергу, такі граматичні форми, які б так само відповідали змісту, так само зливалися б з ним, як зливається із своїм змістом форма оригіналу.

Перекладемо фразу, типову для англомовних метеорологічних зведень:

Mist covered a calm sea in the Straits of Dover yesterday.

Недосвідчений перекладач скоріше всього збереже і синтаксичну конструкцію, і порядок слів оригіналу:

**Туман покривав спокійне море в протоці Па-де-Кале.*

Однак такий переклад навряд чи буде сприйматися читачем як метеозведення.

Структура цього англійського речення різко відрізняється від прийнятого в таких випадках оформлення думки в українській мові. Необхідно знайти в українській мові таку форму, яка б відповідала змісту, складала з ним повну єдність. Для українського метеорологічного зведення набагато звичнішим є використання у цьому випадку двох самостійних речень:

Вчора над протокою Па-де-Кале стояв туман. Море було спокійним.

Хоча на перший погляд такий переклад може здатися «вільним», однак не тільки за змістом, але й за стилем він повністю відповідає оригіналу. Саме в такому перекладі відтворюється єдність змісту та форми. такий переклад ми називаємо адекватним.

Адекватність - це більш широке поняття, ніж точність. В поняття **адекватність** входить передача стилістичних і експресивних відтінків оригіналу. Крім того, навіть при відсутності формальної точності передачі окремих слів та словосполучень переклад в цілому може бути адекватним. А нерідко буває і так, що переклад є адекватним саме завдяки порушенню цієї елементарної і поверхової точності. Коли окремі, дрібні, деколи неперекладні елементи тексту передаються у повній відповідності з задумом автора, переклад досягає високого ступеня адекватності.

Еквівалентність – це повна кореляція між текстами та їх сегментами; це слова, значення яких співпадають в обох мовах у всіх випадках, незалежно від контексту. Але таке співпадання трапляється дуже рідко навіть на рівні окремих слів, а не те, що текстів. Так, повністю співпадають терміни, власні імена та географічні назви. Всі інші лексичні

відповідності будуть **варіантними**; тобто, одному слову іноземної мови будуть відповідати декілька значень рідної мови, чи навпаки. В таких випадках вибір значення визначається **контекстом**.

Завдання 2. Перекладіть на українську мову. Визначте, джерело наведеного фрагмента: наукова стаття, розділ підручника чи сайт клініки регенеративної медицини. Аргументуйте свою точку зору.

How can stem cells treat disease?

When most people think about stem cells treating disease they think of a stem cell transplant. In a stem cell transplant, embryonic stem cells are first specialized into the necessary adult cell type. Then, those mature cells replace tissue that is damaged by disease or injury.

This type of treatment could be used to:

- replace neurons damaged by spinal cord injury, stroke, Alzheimer's disease, Parkinson's disease or other neurological problems;
- produce insulin that could treat people with diabetes and heart muscle cells that could repair damage after a heart attack; or
- replace virtually any tissue or organ that is injured or diseased.

But embryonic stem cell-based therapies can do much more.

- Studying how stem cells develop into heart muscle cells could provide clues about how we could induce heart muscle to repair itself after a heart attack.
- The cells could be used to study disease, identify new drugs, or screen drugs for toxic side effects.

Any of these would have a significant impact on human health *without transplanting a single cell*.

Завдання 3. Перекладіть на англійську мову (виберіть фрагмент за спеціальністю).

Стоматологія

Плазмолифтинг - новая методика, которая представляет собой одну из немногих возможностей лечить заболевания пародонта, снимать кровоточивость дёсен, устранять подвижность зубов, неприятный запах изо рта и восстанавливать жевательную функцию. Действие технологии Плазмолифтинг заключается в том, что запускаются естественные процессы восстановления тканей десны, уменьшается количество воспалительных клеток, образуется новая соединительная ткань, прорастают капилляры, а значит и улучшается кровоснабжение, обмен веществ в тканях и происходит повышение местного иммунитета полости рта. Соответственно уменьшается отёк тканей десна приобретает естественный цвет и правильную форму.

Хирургия

Оперативное лечение язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки проводится при неэффективности консервативной терапии или возникновении осложнений (перфорация язвы, пенетрация, кровотечение, стеноз луковицы двенадцатиперстной кишки).

Хирургическое лечение язвенной болезни желудка и 12-перстной кишки возможно несколькими методами:

- ваготомия или пересечение ветвей блуждающего нерва, стимулирующего секрецию соляной кислоты
- резекция или удаление части желудка по методам Бильрот I, Бильрот II и их модификациям. Позволяет устранить часть слизистой оболочки, интенсивно продуцирующей соляную кислоту и ферменты. Может применяться при перфорации и других осложнениях (если позволяет состояние пациента)
- пилоропластика — метод лечения язвенной болезни желудка и двенадцатиперстной кишки при стенозе (сужении привратника и луковицы двенадцатиперстной кишки).

Офтальмология

Катаракта и глаукома могут существовать как два независимых заболевания, когда катаракта развивается вследствие возрастных изменений уже на фоне присутствующей глаукомы.

В другом случае глаукома может стать опасным осложнением катаракты (вторичная глаукома). Хрусталик при катаракте не только мутнеет, но и увеличивается в размерах, затрудняя циркуляцию жидкости внутри глаза. Вследствие этого повышается внутриглазное давление, приводя к постепенной атрофии зрительного нерва. При глаукоме наблюдается так называемое трубчатое зрение, оно возникает в результате ухудшения периферического зрения. Зрительные сигналы перестают поступать в головной мозг, и без проведения лечения зрение можно утратить навсегда.

Именно из-за риска развития вторичной глаукомы так опасно откладывать лечение катаракты.

Фармация

Наиболее эффективными препаратами для снятия обострения бронхиальной астмы (БА) являются ингаляционные β_2 -агонисты. Они обладают значительной бронхоспазмолитической активностью, оказывают терапевтический эффект через 10--20 минут после ингаляции препарата. Эти медикаментозные средства можно вводить с помощью портативных дозированных ингаляторов, спейсеров, небулайзеров. У детей с 7 лет, способных в полной мере овладеть техникой пользования ингалятором, наиболее эффективна ингаляция сальбутамола или беротека с помощью дозированных ингаляторов. У детей до 7 лет и у больных с тяжелым обострением БА эффективно лечение ингаляционными β_2 -агонистами с помощью спейсеров и небулайзеров. Терапия с помощью небулайзеров проводится растворами бронхоспазмолитиков.

При нетяжелых приступах БА возможно пероральное назначение бронхоспазмолитиков (вентолина, эуфиллина, аскорила). При тяжелых приступах БА проводят комбинированную терапию ингаляционными бронхоспазмолитиками и глюкокортикоидами.

Кардиология

Стенокардия – заболевание, характеризующееся хронической болью или дискомфортом в области груди, а также левого плеча, руки и челюсти, возникающее, как правило, после физических нагрузок, волнения или стрессовых ситуаций.

В большинстве изученных случаев стенокардия является одним из проявлений ишемической болезни сердца и реже – имеет инфекционную или инфекционно-аллергическую природу. В свою очередь причина ишемии (снижения кровоснабжения) кроется в атеросклерозе – отложении холестерина, а также белковых соединений на внутренних стенках сосудов, что суживает просвет и является следствием их меньшей проходимости. При поражении

атеросклерозом коронарних артерій міокарда (кровеносних судів, по котрим доставляється кисень до серцевої м'язи), то є при зменшенні їх просвіта до 50-70%, будь-яке збільшення серцевої активності, будь то фізична навантаження або надмірна нервозність, оборачивається дефіцитом збагаченої киснем крові, що викликає різку біль у грудях.

Іноді причиною стенокардії стають інфекційні захворювання шлунково-кишкового тракту, сифілітичні та ревматоїдні ураження судів, що стають причиною рефлекторних кардіоспазмів.

Завдання 4. Знайдіть некоректне вживання слів, замініть їх вірними відповідниками. Чим обумовлені ці помилки у перекладі з української на англійську мову?

1. Sweating, enlarged blood pressure and trembling may not be caused by organic diseases.
2. The changes in the bones resulted from calcium insufficiency.
3. The normal palpitation of the adult is 72-80 beats per min.
4. Psychoneurotic disorders are relatively easy mental illnesses that are not caused by organic diseases.
5. He had to visit his dentist to extract an ill tooth.
6. Blindness, paralysis, and deafness are the often symptoms in hysteria.
7. Elevated heart rate, sweating, pale skin, increased pupils may be the manifestations of neuroses.
8. The neurotic people can't hand their emotions and feelings.

Завдання 5. Прочитайте наступну інформацію про особливості усного і письмового перекладу. Поміркуйте і дайте відповіді на питання після тексту.

Один з найважливіших факторів, який визначає специфіку письмового та усного видів перекладу, є фактор часу.

Для **усного перекладача** важливим є досконале володіння навичками та прийомами, знання еквівалентів, певний автоматизм, а також володіння допоміжними засобами. Головне завдання при усному перекладі – збереження інваріанту перекладу, тобто максимально точна передача інформації, що міститься в оригіналі.

Що ж стосується письмового перекладу, то за відсутності дефіциту часу тут на перше місце висувається творчий аспект роботи перекладача, вміння правильно вибрати мовні засоби, зберегти стиль оригіналу.

<i>Письмовий перекладач</i>	<i>Усний перекладач</i>
можливість працювати з словниками, довідниками, консультуватися з колегами та спеціалістами	екстремальні умови дефіциту часу
вміння правильно оцінювати і вибирати мовні засоби, зберігати стиль оригіналу	досконале володіння навичками та прийомами перекладу, автоматизм
певний літературний талент, відчуття мови	завдання точної передачі стилістичних та жанрових особливостей оригіналу не ставиться

Усний переклад

При **послідовному перекладі** переклад тексту здійснюється після його прослуховування в паузах, які робить промовець.

При **синхронному перекладі** перекладач знаходиться в спеціальній кабіні, звідки він бачить виступаючого. В навушниках перекладач чує виступ і одночасно перекладає його в мікрофон. Присутні в залі мають навушники, через які вони слухають переклад.

Підвиди синхронного перекладу:

- синхронний переклад на слух
- синхронний переклад з листа (з попередньою підготовкою або без неї)
- синхронне читання наперед перекладеного тексту

У **письмовому перекладі**, враховуючи спокійні умови роботи перекладача, на перше місце висувається вміння правильно оцінювати і вибирати мовні засоби, зберігати стиль оригіналу, а не вміння автоматично використовувати набуті навички та вміння.

Переклад художньої літератури Мова художніх творів характеризується образними засобами, ритмікою мови, індивідуальним стилем автора. Передача образних засобів мови, стилістичних особливостей художнього твору більше залежить від літературного таланту перекладача, від його відчуття мови.

Інакше повинен працювати **перекладач спеціальної літератури** (цей вид перекладу ще називають **інформативним**). Сюди входить переклад наукової літератури, технічної документації, дипломатичних документів, реклами, судовий переклад тощо. В текстах такого роду міститься багато термінів, фактів, для них характерна певна структура. *Успіх роботи перекладача в цих сферах часто визначається більше його знаннями в області, до якої відноситься вихідний текст, вмінням оперувати термінологією, аніж перекладацькими навичками.*

Висновки:

- При письмовому варіанті перекладу текст створений в минулому. Усний текст виникає в даний момент.
- Письмовий текст є закінченим твором. Усне висловлювання знаходиться в розвитку.
- Письмовий текст повністю складається з словесного матеріалу. Усне висловлювання містить невербальну інформацію.
- При усному перекладі присутній суб'єктивний фактор.
- Усний переклад передбачає триєдність місця, дії і результату.

- 1) Який вид перекладу, на вашу думку, є складнішим? Чому?
- 2) З яким видом перекладу, усним чи письмовим, вам подобається працювати? Який вид перекладу є для вас цікавішим?
- 3) Який вид перекладу може містити значну частку невербальної інформації?
- 4) Як, на вашу думку, усний перекладач повинен передавати невербальну інформацію – вербально, чи невербально?
- 5) У якому перекладі, усному чи письмовому, критерій еквівалентності може переважати вимогу адекватності перекладу?
- 6) Які якості перекладача виходять на перший план у різних видах перекладу?
- 7) Чи обов'язково талановитий усний перекладач має бути настільки ж досконалим в письмовому перекладі?

Завдання 6. Знайдіть і виправте граматичні помилки.

1. Children may to form serious neurotic disorders.
2. Neuroses is characterized by feelings of unhappiness or distress.
3. What kind of fear may experience people with phobias?
4. A person's functioning in virtually any area of his life may be impair by psychoneurotic disorders.
5. Does elevated blood pressure may be symptom of anxiety?
6. People with psychoses suffers from the loss of the sense of reality.
7. The patients who suffer from conversion neuroses may be focused on an imagined illness.
8. What do a pyromaniac gains a sense of happiness from?

Завдання 7. Прочитайте текст. Порівняйте різні рівні (стилі) усного медичного перекладу, заповніть таблицю після тексту.

Як нам відомо, медичний переклад являє собою різновид науково-технічного перекладу. Медичний переклад, як і будь-який інший, поділяється на усний та письмовий. Усний переклад представлений на професійному, напівпрофесійному та побутовому рівнях спілкування, щоб їх розрізнити необхідно розглянути ситуації, освіту учасників комунікації (чи є медицина спеціалізацією), а також володіння медичною термінологією. Побутовий рівень представлений мовою повсякденного спілкування, оскільки учасники комунікації не мають відношення до медицини, а також характеризується побутовими розмовами про самопочуття. Для професійного рівня характерно використання певних лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій, які характерні і для письмового медичного перекладу. Це мова конференцій, консилиумів, презентацій, доповідей. У напівпрофесійному рівні (наприклад, спілкування лікаря з пацієнтом) ефективність комунікації знижена тим, що один з її учасників не належить до сфери медицини, тому встановлюються бар'єри для спілкування: комунікативний, психологічний, семантичний, стилістичний та культурний.

Усний медичний переклад

Рівні спілкування/перекладу	Сфера застосування, учасники та ефективність комунікації	Стилістичні особливості (лексичні і синтаксичні особливості)
<i>Побутовий рівень</i>		
<i>Напівпрофесійний рівень</i>		
<i>Професійний рівень</i>		

Завдання 8. Вставте пропущені прийменники, де це необхідно. Перекладіть на українську.

- 1) This active ingredient also exhibits a danger of serious **damage** ... health by prolonged exposure.
- 2) There may be different types of **response** ... a stimulus, such as cellular or behavioral responses.
- 3) Cryogenic storage is the preservation of living cell and tissue material ... very low **temperatures**.
- 4) **Allergies** ... alcohol are rare; instead, the problem could be with another ingredient or chemical in your drink.
- 5) Fibroblasts are skin cells **responsible** ... secretion of collagen, elastin, and hyaluronic acid.
- 6) The cultivation process is conducted in **accordance** ... the international safety standards.
- 7) An **increase** ... white blood cells is known as leukocytosis.
- 8) The preparation is dispensed in portions **according** ... the number of administrations scheduled.
- 9) Improve your endurance by knowing what **affects** ... your heart rate.
- 10) A **decrease** ... the **susceptibility** of the body ... stress **leads** ... the body renewal at the cellular level.
- 11) The cost of treatment is **comparable** ... that of conventional methods of therapy.
- 12) In vitro, only cells **capable** ... multiplying can be cultivated.
- 13) Are you **allergic** ... any medications?
- 14) Sometimes, there is no identifiable cause for the **rise** ... white blood cells.
- 15) The symptoms of ulcerative colitis are very **similar** ... those of Crohn's.
- 16) Losing a lot of blood quickly **results** ... acute, severe anemia and can be fatal.
- 17) The development of an individual treatment program is **based** ... the data obtained: the number of procedures, the frequency and route of drug administration.
- 18) Marijuana also has several long-term **side effects** ... the body.
- 19) The brain tissue itself is not **sensitive** ... pain because it lacks pain receptors.
- 20) Private clinics are **equipped** ... modern apparatus and devices, but their services are **expensive** ... the majority of the Ukrainian population.
- 21) The gastroscopy is the procedure carried out ... **empty stomach**.
- 22) These children also **complain** ... exhaustion and muscle pain in the arms, shoulders and legs.
- 23) Psychologists, health care social workers help patients and their families **cope** ... chronic, acute or terminal illnesses and **handle** ... problems that may stand in the way of recovery or rehabilitation.
- 24) A stroke, or cerebrovascular accident (CVA), is the rapid loss of brain function due to disturbance in the blood **supply** ... the brain.
- 25) You have an incredible **capacity** ... work.
- 26) Alcoholism is characterized by an increased **tolerance** ... and physical **dependence** ... alcohol.
- 27) The psychological effects of smoking are directly **linked** ... nicotine **effects** ... the brain.
- 28) The main risk factor for sunburn, premature skin aging, skin damage, and skin cancer is **exposure** ... UV light from the sun.
- 29) The **risk** ... skin damage and skin cancer is higher ... **people** with lighter skin.

ТЕМА №4. Лексико-семантичні основи перекладу: семантика слова, контекст, безеквівалентна лексика, еквіваленти і варіанти, лексична сполучуваність слів, синонімія і антонімія у перекладі

Завдання 1. Прочитайте наступну інформацію, поміркуюте і дайте відповіді на питання після тексту:

Всі типи семантичних відповідностей між словами двох мов можна звести до трьох основних:

- 1) повну відповідність;
- 2) часткове відповідність;
- 3) відсутність відповідності.

Повні відповідності або **еквіваленти** не являють собою особливих труднощів при перекладі, їхній переклад часто не залежить від контексту. **Еквівалент** - це постійна лексична відповідність, яка точно збігається із значенням слова.

Часткова відповідність. Значенню одного англійського слова частково відповідають значення декількох українських слів. Наприклад, actual - дійсний, справжній, поточний, сучасний.

Часткове відповідність значень слів є найбільш поширеним випадком при перекладі. Такі слова перекладаються за допомогою **варіантних** відповідностей. Завдання вибору одного з варіантів перекладу є часто досить складним, при цьому, насамперед, необхідно правильно враховувати роль контексту.

Відсутність відповідності (лексична лакуна). При повній відсутності відповідності тієї чи іншої лексичної одиниці однієї мови в словниковому складі іншої мови прийнято говорити про **безеквівалентну лексику**. Безеквівалентна лексика - це слова або словосполучення, які позначають предмети, явища, процеси, але на даному етапі розвитку мови не мають еквівалентів перекладу.

Причина безеквівалентності - тимчасове відставання однієї з мов в розвитку системи понять в тій чи іншій області.

Способи передачі без еквівалентної лексики:

- 1) **Транслітерація** (передача графічного складу слова за допомогою букв іншої мови) **транскрипція** (передача звукової форми слова за допомогою букв іншої мови). Транслітерація застосовується при перекладі імен і прізвищ для офіційних документів. Транскрипція і транслітерація застосовуються для перекладу власних імен людей, інших власних назв, новітніх технологій, тощо:
file – файл, know-how - ноу-хау, Шумко - Shymko
- 2) **Калькування** (особливий вид мовного запозичення: утворення нового слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента):
substitution - заміщення
toxic shock syndrome - токсичний шоківий синдром
- 3) Поширеним прийомом перекладу назв є **паралельне підключення**, тобто введення в текст перекладу компонентів транскрипції/транслітерації або калькування, а в дужках написання слова на мові оригіналу.

4) **Описовий (роз'яснювальний) переклад** – переклад безеквівалентної лексики за допомогою дефініції (визначення):

thumb – великий палець руки, доба – *twenty-four hours*

5) **Наближений переклад** (переклад за допомогою **аналога**) полягає в пошуку наближеного за значенням відповідника у мові перекладу:

доцент – *associate professor*

кандидатський мінімум - *written Ph.D. exams*

! Застосовуючи в процесі перекладу аналоги слід мати на увазі, що вони лише приблизно передають значення вихідного слова і в деяких випадках можуть створити не цілком правильне уявлення про характер предмета або явища.

Так, звичайна передача американізму *drugstore* як *аптека* не дає повного уявлення про функції цього закладу - в українських аптеках продаються лише ліки і (іноді) косметичні засоби, у той час як в американських драгсторах продаються також предмети першої необхідності: газети, журнали, кава, морозиво, тощо, крім того, вони функціонують як закуочні.

6) **Трансформаційний переклад** (лексико-граматичні трансформації – повна перебудова синтаксичної конструкції, або повна заміна значення вихідного слова). При передачі на українську мову англійського *exposure*, що не має прямого відповідника, у ряді випадків можна вдатися до лексичної заміни:

He died of exposure. Він помер від застуди (запалення легенів).

Він загинув від сонячного удару.

Він замерз у снігах.

Для правильного вибору одного з цих варіантів потрібно звернення до широкого контексту або знання екстралінгвістичної ситуації.

- 1) Який тип семантичних перекладацьких відповідностей не залежить від контексту?
- 2) Що таке безеквівалентна лексика?
- 3) Поміркуйте, що може бути причиною лексичної лакуни у мові перекладу?
- 4) Чи можливо адекватно перекласти без еквівалентну лексичну одиницю?
- 5) Які переваги і недоліки кожного з способів перекладу безеквівалентної лексики?

Завдання 2. А) Ознайомтеся з офіційною транслітерацією українського алфавіту латиницею, затвердженою Кабінетом міністрів України.

Таблиця транслітерації українського алфавіту латиницею

Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові	Приклади написання	
			українською мовою	латиницею
Аа	Aa		Алушта, Андрій	Alushta, Andrii
Бб	Bb		Борщаківка Борисенко	Borshchahivka Borysenko
Вв	Vv		Вінниця, Володимир	Vinnytsia, Volodymyr
Гг	Hh		Гадяч, Богдан Згурський	Hadiach, Bohdan Zghurskyi
Ґґ	Gg		Ґалаган, Ґоргани	Galagan, Gorgany
Дд	Dd		Донецьк, Дмитро	Donetsk, Dmytro
Ее	Ee		Рівне, Олег, Есмань	Rivne, Oleh, Esman
Єє	Ye	на початку слова	Єнакієве	Yenakiiieve

Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові	Приклади написання	
			українською мовою	латиницею
	ie	в інших позиціях	Гаєвич, Короп'є	Haievych, Koropie
Жж	Zh zh		Житомир, Жанна Жежелів	Zhytomyr, Zhanna Zhezheliv
Зз	Zz		Закарпаття, Казимирчук	Zakarpattia, Kazymyrchuk
Ии	Yu yu		Медвин, Михайленко	Medvyn, Mykhailenko
Іі	Ii		Іванків, Іващенко	Ivankiv, Ivashchenko
Її	Yi i	на початку слів в інших позиціях	Їжакевич Кадиївка, Мар'їне	Yizhakevych Kadyivka, Marine
Йй	Y i	на початку слова в інших позиціях	Йосипівка Стрий, Олексій	Yosypivka Stryi, Oleksii
Кк	Kk		Київ, Коваленко	Kyiv, Kovalenko
Лл	Ll		Лебедин, Леонід	Lebedyn, Leonid
Мм	Mm		Миколаїв, Маринич	Mykolaiv, Marynych
Нн	Nn		Ніжин, Наталія	Nizhyn, Nataliia
Оо	Oo		Одеса, Онищенко	Odesa, Onyshchenko
Пп	Pp		Полтава, Петро	Poltava, Petro
Рр	Rr		Решетилівка Рибчинський	Reshetylivka Rybchynskyy
Сс	Ss		Суми, Соломія	Sumy, Solomiia
Тт	Tt		Тернопіль, Троць	Ternopil, Trots
Уу	Uu		Ужгород, Уляна	Uzhhorod, Uliana
Фф	Ff		Фастів, Філіпчук	Fastiv, Filipchuk
Хх	Kh kh		Харків, Христина	Kharkiv, Khrystyna
Цц	Ts ts		Біла Церква, Стеценко	Bila Tserkva, Stetsenko
Чч	Ch ch		Чернівці, Шевченко	Chernivtsi, Shevchenko
Шш	Sh sh		Шостка, Кишеньки	Shostka, Kyshenky
Щщ	Shch shch		Щербухи Гоща, Гаращенко	Shcherbukhy Hoshcha, Harashchenko
Юю	Yu iu	на початку слова в інших позиціях	Юрій Корюківка	Yurii Koriukivka
Яя	Ya ia	на початку слова в інших позиціях	Яготин, Ярошенко Костянтин Знам'янка, Феодосія	Yahotyn, Yaroshenko Kostiantyn Znamianka, Feodosiia

* м'який знак та апостроф латиницею не передаються

** транслітерація прізвищ та імен осіб і географічних назв здійснюється шляхом відтворення кожної літери латиницею.

Б) Транслітеруйте імена та прізвища латиницею.

Юрій Кондратюк, Олександр Павлюк, П'ятківський Ігор Омелянович, Петришин Роман Іванович, Зварич Володимир Васильович, Єфімов Микола Пилипович, Журавель Петро Олексійович, Бех Микола Дмитрович, Білик Надія, Каразін Василь Назарович, Любовець Олена

В) Транслітеруйте прізвище, ім'я та по батькові свого наукового керівника, однокласників.

Завдання 3. Перекладіть на українську мову. Зверніть увагу на переклад слова *exposure*. Аргументуйте свій перекладацький вибір у кожному випадку.

1. A tan, in fact, indicates that the skin has already suffered damage and is trying to protect itself from further **exposure** to harmful UV rays.
2. The study found that the risk of **exposure** to smog in some cities is “comparable to the risks to long-term passive smokers,” says the magazine.
3. A report by WHO warns, “There is no safe level of **exposure** to secondhand smoke.”
4. All of us should keep our **exposure** to potentially toxic chemicals to a minimum.
5. In fact, it has been estimated that up to 20 per cent of cataracts are caused or worsened by chronic sun **exposure**.
6. Experts caution that two to three hours of **exposure** to 90 decibels can damage your ears.

Завдання 4. А) Прочитайте про критерій лексичної сполучуваності слів при виконанні перекладу, перекладіть речення нижче, враховуючи специфіку лексичної сполучуваності слів в українській і англійській мовах.

Для правильного вживання слів у мові недостатньо знати їх точне значення: необхідно враховувати особливості *лексичної сполучуваності* слів, тобто їх здатності з'єднуватися один з одним.

Кожна мова має свої особливості в сполучуваності слів. Людина, яка не повністю оволоділа іноземною мовою, найчастіше помиляється саме в цьому — поєднує слова так, як це характерно для її рідної мови.

Правила сполучуваності слів визначаються трьома чинниками:

- логічною вмотивованістю,
- граматичною структурою мови,
- мовною традицією

Лексична сполучуваність є однією з основних перекладацьких проблем.

Б) Перекладіть словосполучення на англійську мову.

Поставити діагноз, поставити банки; зробити ін'єкцію, зробити електрокардіограму; прийняти рішення, прийняти ліки; виміряти температуру, виміряти частоту дихання; важке захворювання, важке обладнання; хворі діти, хворі зуби; нервовий подразник, подразник дихальних шляхів

В) Перекладіть словосполучення на українську мову.

Retirement benefits, treatment benefits; to make an appointment, to make a diagnosis; to develop a vaccine, to develop skills; sedative effect, to produce undesired effects; grey hair, grey matter; brown eyes, brown skin; the opportunity to make a choice, possibilities of an organism.

Завдання 5. Перекладіть на українську мову (виберіть фрагмент за спеціальністю).

Pharmacology

Antibiotic resistance

Antibiotics are extremely important in medicine, but unfortunately bacteria are capable of developing resistance to them. Antibiotic-resistant bacteria are bacteria that are not killed effectively by antibiotics. When bacteria are exposed to the same medication over and over, the bacteria change and are no longer affected by the drug.

There are several ways how bacteria become antibiotic-resistant. For example, they have an internal mechanism of changing their structure so the antibiotic no longer works, they develop ways to inactivate or neutralize the antibiotic. Also bacteria can transfer the genes coding for antibiotic resistance between them, making it possible for bacteria never exposed to an antibiotic to acquire resistance. The problem of antibiotic resistance becomes more serious when antibiotics are used to treat disorders for which they are ineffective.

Resistance to antibiotics represents a serious and growing problem, because some infectious diseases are becoming hard to treat. Resistant bacteria do not respond to the antibiotics and continue to cause the illness. Some resistant bacteria can be treated with more powerful medicines, but some infections are difficult to cure even with novel drugs.

Haematology

Causes and types of anemia

Different types of anemia and their causes include:

- **Iron deficiency anemia.** This is the most common type of anemia worldwide. Iron deficiency anemia is caused by a shortage of iron in your body. Your bone marrow needs iron to make hemoglobin. Without adequate iron, your body can't produce enough hemoglobin for red blood cells.
Without iron supplementation, this type of anemia occurs in many pregnant women. It is also caused by blood loss, such as from heavy menstrual bleeding, an ulcer, cancer and regular use of some over-the-counter pain relievers, especially aspirin.
- **Vitamin deficiency anemia.** In addition to iron, your body needs folate and vitamin B-12 to produce enough healthy red blood cells. A diet lacking in these and other key nutrients can cause decreased red blood cell production.
Additionally, some people may consume enough B-12, but their bodies aren't able to process the vitamin. This can lead to vitamin deficiency anemia, also known as pernicious anemia.
- **Anemia of chronic disease.** Certain diseases — such as cancer, HIV/AIDS, rheumatoid arthritis, kidney disease, Crohn's disease and other chronic inflammatory diseases — can interfere with the production of red blood cells.

Dentistry

What's the Procedure for Getting a Dental Veneer?

Getting a dental veneer usually requires three trips to the dentist – one for a consultation and two to make and apply the veneers. One tooth or many teeth can simultaneously undergo the veneering process described below.

- **Diagnosis and treatment planning.** This first step involves your active participation. Explain to your dentist the result that you are trying to achieve. During this appointment, your dentist will examine your teeth to make sure dental veneers are appropriate for you and discuss what the procedure will involve and some of its limitations. He or she also may take X-rays and possibly make impressions of your mouth and teeth.
- **Preparation.** To prepare a tooth for a veneer, your dentist will remove about 1/2 millimeter of enamel from the tooth surface, which is an amount nearly equal to the thickness of the veneer to be added to the tooth surface. Before trimming off the enamel, you and your dentist will decide the need for a local anesthetic to numb the area. Next, your dentist will make a model or impression of your tooth. This model is sent out to a dental laboratory, which in turn constructs your veneer. It usually takes 2-4 weeks for your dentist to receive the veneers back from the laboratory. For very unsightly teeth, temporary dental veneers can be placed.

ENT

A tonsillectomy in children under six years should only be done if the child suffers from recurrent acute bacterially tonsillitis. In all other cases (i.e. hyperplasia of the tonsils) the low risk partial tonsillectomy should be the first line therapy. Postoperative pain and the risk of hemorrhage are much lower in partial tonsillectomy. No matter whether the tonsillectomy is done by laser, radiofrequency, shaver, coblation, bipolar scissor or Colorado needle, as long as the crypts are kept open and some tonsil tissue is left behind. Total *extracapsular* tonsillectomy is still indicated in severely affected children with recurrent infections of the tonsils, allergy to antibiotics, PFAPA syndrome (periodic fever, aphthous stomatitis, pharyngitis, and cervical adenitis) and peritonsillar abscess. With regard to the frequency and seriousness of the recurrent tonsillitis the indication for tonsillectomy in children is justified if 7 or more well-documented, clinically important, adequately treated episodes of throat infection occur in the preceding year, or 5 or more of such episodes occur in each of the 2 preceding years (according to the paradise criteria). Diagnosis of acute tonsillitis is clinical, but sometimes it is hard to distinguish viral from bacterial infections. Rapid antigen testing has a very low sensitivity in the diagnosis of bacterial tonsillitis and swabs are highly sensitive but take a long time. In all microbiological tests the treating physician has to keep in mind, that most of the bacteria, viruses and fungi belong to the healthy flora and do no harm. Ten percent of healthy children even bear *streptococcus pyogenes* all the time in the tonsils with no clinical signs. In these children decolonization is not necessary. Therefore, microbiological screening tests in children without symptoms are senseless and do not justify an antibiotic treatment (which is sometimes postulated by the kindergartens).

Gastroenterology

The classic understanding of the pathogenesis of peptic ulcer disease is that it represents an imbalance between the toxicity of the gastric injurious forces of acid and pepsin and the mucosal defense mechanisms of the stomach and duodenum. Classically, the dictum was “No acid, no ulcer” and most ulcers were thought to be a consequence of excessive acid secretion caused by smoking, alcohol use, stress or other environmental factors. In this model the pathogenesis was multifactorial, and many of the underlying factors were difficult to modify. Treatment of peptic ulcer disease needed to be chronic and was directed at the reduction of acid secretion either by vagotomy and/or

surgical elimination of acid secreting gastric mucosa or by chronic use of medications such as H2 antagonists or proton pump Inhibitors (PPI).

Our understanding of peptic ulcer pathogenesis was revolutionized by the discovery of the presence of the bacterium *Helicobacter pylori* in association with most gastric and duodenal ulcers in the early 1980's. Over the next ten years multiple trials demonstrated that effective eradication of *H. pylori* with a short course of antibiotics and PPI's resulted in relapse free cure of the vast majority of ulcers. This led to an NIH consensus conference in 1994 that recommended treatment of *H. pylori* as the primary target of ulcer treatment. With our increased understanding of the biology of *H. pylori*, it is now clear that infection of the gastric mucosa with *H. pylori* is responsible for most of the observed changes in gastric acid secretion observed in peptic ulcers.

Surgery

Indications

Surgery in vitiligo is indicated in patients with stable vitiligo not responding to medical treatment or causing severe psychosocial distress. It can also be performed in patients with leukoderma due to burns, piebaldism, inactive discoid lupus erythematosus, and other stable disease states causing permanent depigmentation.

Contraindications

Vitiligo surgery is contraindicated in patients with active unstable vitiligo and in childhood vitiligo. In children, progress of the disease is difficult to predict and by and large they respond better to medical therapy as compared to adults. In addition, surgery has to be carried out under general anesthesia, which is another added risk factor in children.

Procedures

There are various surgical modalities to treat vitiligo, the goal being to achieve complete repigmentation; cosmetically matching the surrounding normal skin. The choice of surgical treatment depends on the extent of vitiligo, the sites involved, the availability of equipment, and the expertise of the surgeon. Various surgical methods including tissue grafts and cellular grafts are described in [Table 1](#).

GRAMMAR EXERCISES

1. Translate. Put questions to the underlined words.

- 1) The book and film *A Beautiful Mind* chronicles the life of John Forbes Nash, a Noble Prize - winning mathematician who was diagnosed with schizophrenia.
- 2) Antipsychotic medication can reduce the positive symptoms of psychosis in about 7–14 days.
- 3) Symptoms and signs of schizophrenia will vary, depending on the individual.
- 4) First- and second-generation antipsychotics have been found the most effective in treating the positive symptoms of schizophrenia.
- 5) Clinical depression is also known as major depressive disorder.
- 6) In the United States, around 3.4% of people with major depression commit suicide.
- 7) The diagnosis of major depressive disorder is based on the patient's self-reported experiences, behavior reported by relatives or friends, and a mental status examination.
- 8) The term *depression* itself was derived from the Latin verb deprimere, "to press down".
- 9) Long-term substance abuse can cause or worsen depressive symptoms.
- 10) The understanding of the nature and causes of depression has evolved over the centuries.
- 11) Older depressed people may have cognitive symptoms, such as forgetfulness.

- 12) The anterior circulation of the brain that controls most motor activity, sensation, thought, speech, and emotion is supplied by the carotid arteries.
- 13) When blood flow stops, brain cells do not receive the oxygen and glucose they require to function.
- 14) Two weeks after antibiotic treatment was discontinued, the patient experienced a frontal headache.
- 15) A 77-year-old woman was cooking in the kitchen when she collapsed onto the floor.
- 16) He had developed hypertension over the last 10 years.

2. Translate.

- 1) It is me who is always responsible for everything!
- 2) It is when men begin to use tools for social production that they also begin to speak.
- 3) It was you who failed me.
- 4) It was then that the London Bridge began to be rebuilt.
- 5) It was that rain that ruined our plans.
- 6) Of the countries of Western Europe, it is France that has the greatest number of human fossils.
- 7) It is when you talk to me like that that I begin to hate you.
- 8) It was not until Reontgen discovered X-rays that scientists began to take interest in this subject.
- 9) It was not until Einstein discovered the connection between gravitation and inertia that the mystery Newton could not understand was solved.
- 10) It was not till impressionism turned its attention to the nature of light and especially to the colour of shadow that painters evolved a new way of seeing.
- 11) Although classical face-to-face classes began to lose their monopoly long before the pandemic, it was only with the introduction of strict quarantine restrictions that the question about their complete (albeit temporary) replacement with online courses arose.

3. The sentences on the left describe trends using *there be+adjective+noun*. Complete the sentences on the right using the corresponding *verb+adverb*.

Example: *There was a steep increase in sales of antiviral pharmaceuticals and antiviral pharmaceuticals and multivitamin supplements increased steeply.*

1. There was a dramatic decrease in the use of the dietary supplements.
2. There was a modest dip in the levels of obesity.
3. There was a slight fall in the production of genetically modified food.
4. There was a significant drop in the levels of malnutrition.
5. There was a moderate fluctuation in the availability of seasonal produce.

ТЕМА №5. Види лексико-семантичних трансформацій: додавання, вилучення, заміна (конкретизація, диференціація, генералізація, смисловий розвиток і цілісне перетворення)

Завдання 1. Прочитайте наступну інформацію, поміркуйте і дайте відповіді на питання після тексту:

Перекладацькі трансформації - це міжмовні перетворення, викликані розбіжностями у формальних (синтаксичних) і семантичних системах двох мов, до яких вдається перекладач з тим, щоб якнайповніше передати зміст тексту оригіналу і, тим самим, забезпечити його адекватний переклад.

Аналіз і переклад англійських термінів галузі медицини доводить, що в багатьох випадках пріоритетним стає визначення денотату терміна у галузі. За відсутності словникових відповідників, тлумачень у словнику медичних термінів або енциклопедії чи іншої допоміжної інформації у джерелах термін підлягає аналізу в інших контекстах.

Серед лексичних трансформацій для перекладу найчастіше використовуються прийоми **додавання, вилучення і заміни** (конкретизації, диференціації, смислового розвитку, цілісного перетворення, описовий переклад).

Причини, що викликають **додавання** слів чи словосполучень при перекладі можуть бути різними. Це :

- 1) необхідність додавання слова чи словосполучення з тим, щоб не порушити норм цільової мови:
 - *Trauma and damage to **vital organs** may not be immediately evident and can even be misdiagnosed by medical experts.* - Травми та пошкодження **життєво важливих органів** можуть не відразу проявлятися і навіть можуть бути неправильно діагностовані медичними фахівцями.
 - *Non-members of the organization are invited to the conference as observers.* - **Країни, що не є членами організації, запрошуються для участі в конференції в якості спостерігачів.**
- 2) необхідність прагматично адаптувати повідомлення для забезпечення зрозумілості перекладу:
 - *The hospital is located in **Milwaukee, Wisconsin.*** - Лікарня розташована у **місті Мілвокі, що у штаті Вісконсін.**
 - *Premarket regulatory pathway – система нормативних вимог для випуску товару на ринок.* *Дане сполучення ще не зафіксоване у словниках у силу того, що позначає реалію системи охорони здоров'я США, зокрема тут задіяна провідна організація (FDA), яка надає ліцензії, дозвіл і загалом контролює ринок медичного обладнання і препаратів з метою захисту прав виробників і споживачів.

Вилучення - це лексична трансформація протилежна додаванню, яка полягає в усуненні слів, які створюють в тексті перекладу семантичну надлишковість. Вилучення елементів, як правило, обумовлене структурно-стилістичними особливостями мови перекладу.

- *The experimenter **leaned forward** to take the volumetric flask.* – *Експериментатор **нахилився**, щоб узяти вимірну колбу.* Зрозуміло, що він нахилився вперед, тому це слово в перекладі опускається.
- *He has broken **his arm**.* – *Він зламав **руку**.* Часто вилучаються присвійні займенники, які в українській мові є зайвими.

ЗАМІНИ

Конкретизація (називається заміна слова або словосполучення вихідної мови з ширшим предметно-логічним значенням словом і словосполученням мови перекладу з вузьким значенням) – найбільш розповсюджений і різноманітний вид перекладацької трансформації.

- Навіть без прикладів зрозуміло, що при перекладі слова *attitude* важко знайти в українській мові загальне слово, яке б покривало всі чотири основні значення цього слова: *відношення, поведінка, позиція, політика*.
- *Pathological condition* – *захворювання*

Генералізація – заміна одиниці вихідної мови, що має вузьке значення, одиницею мови перекладу з ширшим значенням, тобто перетворення, зворотне конкретизації.

- *the genomic **landscape** of tuberous sclerosis complex* – *геномна **картина** туберозного склерозу.*

Диференціація – це трансформація, що використовується, коли немає прямого еквіваленту у мові перекладу, тоді обирається таке значення слова або фрази, яке задовольнило б контекст:

- Materials are *anything* from which products can be made. Матеріали – це *все те*, з чого можна виготовляти вироби.

Смисловий розвиток і цілісне перетворення - називається заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться зі значення початкової одиниці:

- *false-positive urine cannabinoid test results* – *псевдопозитивні результати аналізів сечі на каннабіноїди.*
- 1) З якою метою і в яких випадках використовують перекладацькі трансформації?
 - 2) У чому суть прийому додавання і чи не змінює він змісту оригінального тексту?
 - 3) У чому суть прийому вилучення і чим обумовлена необхідність його використання?
 - 4) Що таке прийом заміни? Які види перекладацьких заміни ви можете назвати?
 - 5) Поміркуйте, які з наведених лексико-семантичних перекладацьких трансформацій найчастіше вживаються при перекладі медичних текстів з англійської на українську і навпаки?

Завдання 2. Прочитайте коментарі щодо перекладу наступних фрагментів. Зверніть увагу на мотиваційну сторону вибору тієї чи іншої трансформації.

1. Preparing slides using venous blood	Підготовка мазків, використовуючи венозну
--	---

collected from venipuncture.	кров, отриману під час венопункції.
<i>У цьому прикладі термін з широкою семантикою slide “предметне скло” замінюється на український термін з більш вузькою семантикою “мазок” (прийом конкретизації). Така заміна пояснюється контекстуальним оточенням та смисловим навантаженням, яке несе одиниця мови оригіналу</i>	
2. For these reasons, descriptive texts are provided for specific elements when deviations are clinically significant.	З цих причин, якщо відхилення від нормального рівня мають клінічну значущість, до результатів аналізу для певних елементів додається описова частина.
<i>В цьому прикладі використовується прийом лексичних додавань, тому що в англійському варіанті “when deviations are clinically significant” вже мається на увазі, що відхилення не є нормою, а для українського перекладу потрібно додати декілька додаткових слів, щоб розкрити та показати зміст речення “відхилення від нормального рівня”. Також слід уточнити, куди саме додається описова частина “до результатів аналізу”, чого не зазначено в тексті оригіналу, але мається на увазі.</i>	
3. Compare both sides! Are there any retractions or protrusions of the skin?	Порівняйте обидві сторони! Бачите будь-які западання або припухлості?
<i>У цьому реченні використовується відразу декілька прийомів. По-перше, конкретизації дієслова to be в теперішньому часі, яке має широкий семантичний спектр, українським дієсловом бачити, що має у перекладі конкретне значення. По-друге, прийом генералізації при перекладі іменника protrusion, який має такі значення: 1) висовування, випинання; 2) виступ. Та заміна його на українську лексичну одиницю припухлість, з якою зміст оригіналу відтворюється з більшою повнотою і уточнює повідомлення. По-третє, прийом вилучення таких лексичних одиниць, як of the skin, тому що з контексту і так це є зрозумілим.</i>	

Завдання 3. Визначте, яким прийомом скористався перекладач при перекладі виділених слів/словосполучень. Які інші приклади перекладацьких трансформацій ви помітили у наведених нижче фрагментах?

Infertility is a problem for 15% to 30% of couples.	Проблема безпліддя торкається 15-30 % подружніх пар.
In vitro fertilization (IVF) of human ova and embryo transfer is a frequent practice conducted by laboratories throughout the world.	Штучне запліднення (запліднення in-vitro) людських яйцеклітин з наступною пересадкою ембріонів є широкоживаним методом і практикується лабораторіями в усьому світі.
Fertilized eggs are monitored to the eight-cell stage and then placed in the uterus to develop to term.	Запліднені яйцеклітини культивують до стадії бластоцисти , а потім імплантують в матку, де триває подальший розвиток аж до народження.

Завдання 4. Перекладіть на українську мову. Обґрунтуйте ваш варіант перекладу.

1. Identify the slide: using a soft pencil, write the patient initials and collection date on the frosted end of the slides.

2. Many trees and plants are poisonous, and a hazard for inquisitive youngsters who are always putting things in their mouths.
3. Poppies contain over 100 different kinds of addictive drugs, the most powerful being the basic derivatives of morphine and codeine.
4. There are three different types of skin injury that are classified under the heading 'burns and scalds'.
5. In certain individuals, the inflammation results in the feelings of chest tightness and breathlessness that's felt often at night.
6. The conventional sublingual tablet form of nitroglycerin may lose potency when stored as a result of volatilization and adsorption to plastic surfaces.

Завдання 5. Перекладіть з української на англійську. Обґрунтуйте ваш варіант перекладу.

1. Лікування В12-дефіцитної анемії здійснюється за допомогою ін'єкцій ціанокобаламіну, найчастіше препарат вводиться внутрішньом'язово.
2. Інсульт належить до невідкладних станів, тому в жодному разі не можна зволікати, а необхідно відразу ж викликати карету «Швидкої допомоги» для госпіталізації в спеціалізований Інсультний центр.
3. Терміни «гостра пневмонія» та «хронічна пневмонія» застарілі і на сьогодні не застосовуються.
4. У літніх пацієнтів клініка апендициту зазвичай стерта.
5. Більшість завязятих курців страждають від кашльового синдрому, який виникає на тлі інтоксикації організму шкідливими речовинами.
6. Вітрянка грояється ознаками інтоксикаційного синдрому і характерним висипом на шкірних покриттях і слизових оболонках.

Завдання 6. Перекладіть текст на українську мову. Чи використовували ви якісь трансформації при перекладі?

Arthritis and rheumatism are general names for approximately 100 diseases that produce inflammation or degeneration of connective tissue. Some of these diseases are infectious and primarily affect younger people. Rheumatic fever, for example, is a bacterial infection that occurs mostly in children or teenagers. Rheumatoid arthritis predominantly strikes women between 20 and 60. However, the most common rheumatic disease is a noninfectious, noninflammatory degenerative joint disease – osteoarthritis. To some degree, it affects nearly all older adults, causing swelling, pain, and stiffness in joints. Treatment may include heat, exercises, and drugs that reduce pain and inflammation.

Besides osteoarthritis, many other noninfectious diseases can limit the activities of the elderly. Osteoporosis (a condition in which bone loss exceeds bone replacement so that the bones become less dense, more porous, and more brittle) often leads to fractures, especially of the hipbone. Many conditions conspire to decrease the sensory perception of the elderly. Cataracts are created when the lens of the eye – or a portion of it – becomes opaque and sometimes swells or shrinks and interferes with vision. Deterioration of nerves in the inner ear causes the characteristic old-age hearing loss, most severe in the high-pitched tones. The senses of taste and smell also deteriorate in old age.

Завдання 7. Перекладіть текст на англійську мову. Чи використовували ви якісь

За даними ВООЗ, близько 3% населення України інфіковано гепатитом С, що становить більше ніж 1,2 млн осіб. У той же час українські експерти стверджують, що фактичні показники інфікованості істотно вищі, ніж офіційні, і в деяких соціальних групах сягають 40–60%. Довгий час для стандартної терапії цієї патології застосовувалися інтерферон і рибавірин. Але інтерферон має низку побічних ефектів і може призвести до розвитку серцевої недостатності, сепсису і лейкопенії, а ефективність такого лікування не перевищує 50%. Відтепер в Україні для лікування гепатиту С стає доступним новий протівірусний препарат — софосбувір — пероральний нуклеозидний інгібітор полімерази.

GRAMMAR EXERCISES

Change the sentences given below from direct to reported speech

1)“I took that drug three years ago and it didn’t help me”, said the patient.

2)The doctor said, ”I’ll prescribe you more potent medication”

1)The customer asked the pharmacist, “How is Augmentin taken?”

2)The pharmacist answered, “It is taken before meals three times a day”.

1)“I feel pain in my stomach after taking tablets”, complained the patient.

2)“Take tablets only during meals”, said the doctor to the patient.

1)The customer asked, “Can I have Fluoxetine?”

2)“Fluoxetine is sold by prescription only”, answered the pharmacist.

1)The neurologist asked, “Was electroencephalogram taken yesterday?”

2)“All brain investigations will be conducted tomorrow”, said the nurse.

1)“I had some problems with kidney function two months ago”, said the patient.

2)“This medication has no side-effects”, said the doctor.

1.“Stay in bed for a few days”, the doctor said to me.

2.“I’m not enjoying my job very much”, said Charlie.

3.John said” I can’t come to the party tomorrow”.

4.“Don’t wait for me if I’m late”, said he.

5.Peter asked” What did you say to the police yesterday?”

6.“Can you open your bag, please?” said the customs officer to me.

7.The patient said”I’ve been feeling a bit down as I’m not sleeping well”.

8.“For how long have you stayed here?” asked John.

9.“You will continue to have pain in your chest if you don’t have an operation”, said the doctor.

10.The doctor asked me”Do you have any problems with your waterworks?”

Тема 6. Специфіка медичної термінології і труднощі її перекладу. Переклад термінів. Види термінів. Особливості медичних термінів. Міжнародні терміни у мові медицини. Греко-латинські терміни і терміноелементи. «Хибні друзі» перекладача.

Медичний переклад – це адекватна передача засобами іншої мови змісту текстів, які можна віднести до медичної сфери, включно з фармацевтичними матеріалами, біохімічними та медико-біологічними текстами, а також текстами, що відносяться до медичних приладів та обладнання.

Предметом медичного перекладу, зокрема, можуть бути:

- різного роду медичні документи (лікарські висновки, клінічні виписки за захворюваннями, виписні епікризи, історії хвороби, довідки, результати тестів, лабораторних та інструментальних обстежень, протоколи проведених операцій);
- документація з клінічних досліджень препаратів, зокрема: договір про клінічне дослідження та його здійснення, брошура дослідження, протокол дослідження, форма інформованої згоди досліджуваного, картка дослідження, що слугує для збору даних;
- фармацевтична документація (реєстраційні досьє лікарських препаратів, анотації та опис лікарських засобів, інформаційні бюлетені для лікарів та пацієнтів, документація за результатами контролю якості);
- документація стосовно медичного обладнання та інструментарію (інструкції з експлуатації, посібники користувача, описи, рекламні каталоги, буклети, презентації);
- науково-популярна література з медицини;
- наукова медична література (дисертації, автореферати, монографії, матеріали наукових конференцій, огляди, наукові статті);
- довідкова література: медичні енциклопедії, довідники, посібники, учбові посібники для медиків та студентів медичних учбових закладів;
- сайти з медицини, фармацевтики, промислового виробництва, клінічних досліджень лікарських препаратів, медичного обладнання та інструментарію, медичних закладів і персоналу.

Специфіка такого роду перекладу полягає у наступному:

- висока насиченість текстів спеціальною термінологією і числовими даними;
- наявність специфічних абревіатур і скорочень, що застосовуються у вузьких областях медичної практики та досліджень;
- робота з рукописними текстами, часто малорозбірливими;

- використання латинських термінів для позначення частин тіла, станів організму, процесів, хімічних речовин, мікроорганізмів;
- стислі терміни перекладів, якщо йдеться про необхідність невідкладних лікувальних заходів.

З наведеного вище витікають наступні **вимоги** до медичного перекладу:

- медичні переклади повинні виконуватися та редагуватися спеціалістами, які оволоділи основами медицини, хімії, біології, фармацевтики і володіють навичками письмового перекладу;
- переклад медичних текстів вимагає від перекладача підвищеної уваги, зосередженості та усвідомлення власної відповідальності, оскільки від правильності перекладу й точності передачі спеціальної термінології можуть залежати життя і здоров'я інших людей;
- перекладач повинен не лише володіти спеціальними знаннями та вміти працювати з довідковою літературою, але й бути ознайомленим з новітніми досягненнями у галузі медицини та фармацевтики, оскільки нові знання з'являються швидше, ніж вони фіксуються у спеціальній літературі.

Окремо необхідно виділити вживання в англійській мові аббревіатур і скорочень, які українською перекладаються, як терміни. Наприклад, LK – це ліва нирка, LN – рідкий азот. Або ж навпаки, деякі аббревіатури перекладаються звичайними словами: a.c. – до вживання їжі, b.i.d. – двічі на день. Ряд широко вживаних у англійській мовній медичній літературі аббревіатур потребує уточнення контекстом, оскільки в залежності від останнього може означати різні поняття, наприклад: IVP (Intravenous pyelogram) – метод обстеження в урології; або ж IVP (Intravenous Push) – струминне внутрішньовенне введення.

Терміни, створені на основі аббревіатури є особливо цікавими для дослідження. Аббревіатура – (від італ. *abbreviatura*, від лат. *brevis* – короткий, короткий) – іменник, утворене з усічених відрізків слова, з таких же відрізків в поєднанні з цілим словом, а також з початкових букв або звуків слів, що складають дане утворення». Найбільшого поширення аббревіатури набули в двадцятому столітті, після так званого «інформаційного вибуху», хоча зустрічатися з ними ми могли ще в давньогрецьких текстах. За допомогою аббревіатур створюються терміни особливої структури, які є «продуктом вторинної номінації вихідної форми слова або словосполучення. Властивості нової одиниці унікальні і не повторюються в своїй сукупності». В англійській мові спостерігається тенденція до скорочення будь-якого терміна. Українська мова значно відстає в кількісному відношенні аббревіатур: те, що називається терміном в українській мові, в англійській мові перетворюється в аббревіатуру: OD – "right eye" – праве око; OS – "left eye" – ліве око; OU – "both eyes" – обидва ока

Особливої уваги вимагають синоніми, кількість яких в медичній термінології вражає. Іноді одне і теж поняття має декілька значень. Наприклад, в англійській мові слово «призначення» позначається термінами "prescription", "administration". Слово «біль» можна перекласти за допомогою термінів "pain" та "ache". Тому, як ми бачимо, при перекладі необхідно орієнтуватися у синонімічному ряді.

Вагомим у нашій роботі вважаємо класифікацію медичних аббревіатур, запропоновану американським лікарем Дж. Берманом, що передбачає поділ аббревіатур за кількістю компонентів, що уможливило дослідження *структурних типів аббревіатур*. Оскільки це одна класифікація, подана саме лікарем, який проводив власні дослідження квазіаббревіатур та різних типів скорочень, актуальним вважаємо її аналіз у межах практики перекладу. Релевантним для нашої роботи є розподіл аббревіатур за *структурою* на: 1) літерні: *F* – *finger, female, Fahrenheit*; 2) складові: *magtape* – *magnetic tape*; 3) усічні слова: *app.* – *apparatus, card. – cardiac, dehyd.* – *dehydrated, prem* – *premature*; 4) літера (склад) + слово: *H-chain* – *heavy chain*; 5) літери і склади (склади і літери): *Inc. AB* – *incomplete abortion*; 6) літерно-цифрові: *IgA1* – *Immunoglobulin A1*.

Дж. Берман доповнює цю загальну класифікацію підвидами літерних медичних аббревіатур: 1) з безсмыслову літерою: *dx* – *diagnosis* (*не дивлячись на те, що у слові “diagnosis” немає літери “x”*), *subq* – *subcutaneous* (*у слові відсутня літера “q”*); 2) зі збереженими службовими частинами мови (прийменники, артиклі): *DOB* – *date of birth*. Іноді загальноживаними стають обидві форми – *зі службовими частинами мови та без*: *EDD* і *EDOD* – *estimated date of delivery*; 3) аббревіатури-гіпоніми: аббревіатура *AIDH* – *atypical intraductal hyperplasia* виступає гіпонімом по відношенню до аббревіатури *IDH* – *intraductal hyperplasia*; 4) безсмыслові аббревіатури: термін “*acute nonlymphoblastic leukemia*” може мати вигляд аббревіатури *ANLL* та *ANNL*. Слово “*nonlymphoblastic*” містить дві літери *N*, але, як зазначає автор, немає сенсу написання в *ANNL* двох літер *N* і пропускання *L*, яка необхідна для розуміння смислу; 5) фатальні типи аббревіатур: *ASCVD* – *arteriosclerotic cardiovascular disease, or arteriosclerotic cerebrovascular disease*. Приймаючи за основу запропонований Дж. Берманом поділ аббревіатур, виокремлюємо типи аббревіатур за кількістю їх компонентів.

З огляду перекладу вітальними у нашому дослідженні вважаємо аббревіатури-гіпоніми (як рекурсивні) із безсмыслову літерою, що найчастіше є запозиченнями з грецької та латинської мов, натомість фатальні

Для правильного перекладу терміна важливо знати його словотворчу і морфологічну структуру. Нижче наводиться основна їх класифікація за будовою: 1. Прості терміни, що складаються з одного слова: *ulcer* – виразка, *allergy* – алергія; 2. Складні, що складаються з двох слів, які пишуться разом або через дефіс: *acquired immunity* – набутий імунітет; 3. Терміни – словосполучення, що складаються з декількох компонентів: *air borne infection* – повітряно-крапельна інфекція; 4. Багатокомпонентні терміни, що мають в своєму складі три і більше слів: *saccular aneurysm of aorta* – саккулярна аневризма аорти

«Хибні друзі» перекладача

Медична термінологія має міжнародний характер, оскільки вона утворилася та продовжує формуватися на базі класичних мов – грецької та латинської. Зважаючи на це, наукові медичні тексти як англійські, так і українські мають багато слів зі спільними коренями, що певною мірою спрощує переклад .

Однак через спільне походження медичних термінів серйозною пасткою можуть стати «фальшиві друзі» перекладача – слова, які асоціюються або ототожнюються в мові джерела та мові перекладу у зв'язку з подібністю в плані вираження, а в плані змісту або за вживанням не повністю відповідають або навіть повністю не відповідають одне одному. Такі

лексеми можуть створити багато проблем для перекладачів, оскільки, на перший погляд, не потребують додаткового уточнення значення.

Наступні приклади яскраво ілюструють наявність «фальшивих друзів» перекладача у англійських фахових текстах медицини. Так, українським еквівалентом англійського терміна «angina» є не «ангіна», а «стенокардія, грудна жаба, біль у грудях»: «*angina – chest pain or discomfort that develops when the heart muscle isn't getting enough oxygen and blood; also known as angina pectoris*». Натомість, англійським відповідником українського слова «ангіна» є «tonsillitis».

Ще один приклад: англійський термін «cellulitis» – не «целюліт», а «флегмона», «панікуліт». А українському терміну «целюліт» відповідає «cellulite». Як бачимо, обидва терміни є майже однаковими, тому для кращого розуміння знову звернемося до їх визначень:

- *Cellulitis is a localized or diffuse inflammation of connective tissue, caused by bacteria, with severe inflammation of dermal and subcutaneous layers of the skin;*
- *Cellulite is the herniation of subcutaneous fat within fibrous connective tissue that manifests topographically as skin dimpling and nodularity, often on the pelvic region (specifically the buttocks), lower limbs, and abdomen.*

Іншими прикладами «фальшивих друзів» перекладача можуть бути:

- complexion – колір шкіри, і в жодному разі не «комплекція» («build, body type»);
- ferment – закваска, бродіння; дуже рідко – фермент (enzyme);
- gland – залоза, ніколи – гланд (tonsil);
- liver — печінка; ніколи – лівер (offal);
- respirator — апарат штучного дихання; рідко: респіратор (gas-mask);
- silicon — кремній; кремнієвий; ніколи: силікон; силіконовий (silicone).
- cystic fibrosis - не «кістозний фіброз», а «муковісцидоз»

ENGLISH WORD	CORRECT TRANSLATION	UKRAINIAN MISTAKE
abort (n)	відміна роботи/завдання	аборт (<i>abortion</i>)
angina	стенокардія	ангіна (<i>tonsillitis</i>)
insult	образа	інсульт (<i>stroke</i>)
mutilation	каліцтво	мутиляція
cellulitis	флегмона	целюліт (<i>adipositis</i>)
potent pathogen	потужний патоген	«потенційний» патоген
third power	куб (третя ступінь)	третя сила

symptomatic hypertension	артеріальна гіпертонія з клінічними проявами	симптоматична артеріальна гіпертонія
--------------------------	--	--------------------------------------

GRAMMAR EXERCISES

Open the brackets. Translate

- 1) In the recent years the term 'mental retardation' (to replace) with 'intellectual disability'.
- 2) In the nearest future people with intellectual disability (to see) as full citizens of society.
- 3) The students (to discuss) the effectiveness of vaccine usage in preventing some types of influenza since eight o'clock.
- 4) The pain (to relieve) by sublingual nitroglycerine before the ambulance arrived.
- 5) His condition already considerably (to improve) and soon he (to return) to work.
- 6) After the rational-emotive therapy (to complete) the patient felt better.
- 7) The problem of cerebral vascular diseases (to become) increasingly serious nowadays because of severe nervous tension.
- 8) Sheela was a 30 year-old mother of four children who (to marry) for eight years.
- 9) The effect placebo will disappear if the patient (to tell) that his/her expectations (to be) unrealistic.
- 10) Much progress (to achieve) in treating anxiety disorders for the last few years.
- 11) The surgeon said that the patient (to operate on) the following week.
- 12) Bizarre psychotic beliefs and behaviors similar to some of the symptoms of schizophrenia (to report) in Arabic medical and psychological literature during the Middle Ages.
- 13) In the past, those suffering from the illness (to think) to be possessed by demons.
- 14) If the stroke already (to happen) blood clotting drugs are not effective.
- 15) After the patient (to develop) the left hemiparesis, he (to admit) to our hospital.
- 16) As soon as a doctor (to gather) all information he (to make) a diagnosis of a suspected ischemic stroke.
- 17) About 10% of healthy people (to experience) grandiose thoughts but (not to meet) full criteria for a diagnosis of delusion of grandeur.
- 18) Van Gogh (to suffer) from seizures which doctors (to believe) to be caused by temporal lobe epilepsy.

Тема 7. Аббревіатури і скорочення у медичному тексті. Типологія скорочень. Транслітерація, транскрипція, калькування, переклад-інтерпретація.

Англійські медичні аббревіатури та скорочення є неоднорідним типом за структурою та сферою функціонування.

У дослідженнях мовознавців для визначення поняття скорочення існує значна кількість найрізноманітніших термінів, які не узгоджуються один з одним:

- abbreviation (аббревіація),
- abbreviate (аббревіатура),
- acronym (акронім),
- alphabetic abbreviation (буквена аббревіатура),
- blending (блендінг),
- clipping (усічення),

contraction, curtailment,
initialism (ініціалізм),
shortening (скорочення) та ін.

Існує два найпоширеніших види українських аббревіатур. Отже, за способом творення, до першої групи відносяться аббревіатури, утворені з початкових літер та звуків, наприклад, ООН (Організація Об'єднаних Націй), ВАК (Вища атестаційна комісія). До другого типу належать аббревіатури, утворені складанням частин слів (райво, технагляд, автобаза). В англійській мові, на відміну від української, скорочення прийнято класифікувати на лексичні й графічні. Л.Ю.Зубова називає таку класифікацію за статусом лексичності.

Лексичні скорочення в свою чергу поділяються на:
ініціальні аббревіатури (ініціалізми, акроніми);
напівскорочення;
буквено-цифрові скорочення;
усічення (апокопа, синкопа, афереза, змішаний тип).

Аббревіатури латинського походження поширені як у писемній, так і розмовній мові різних спеціалістів. Їх розглядають окремо від лексичних та графічних тому, що латинські прототипи більшості аббревіатур повністю забуті, а отже, їх можна вважати “умовними позначеннями” деяких англійських термінів.

Аббревіація в галузі медицини є досить продуктивним способом появи термінів. Найчастіше медичні скорочення трапляються в англійській мові, тоді як у російській та українській мовах аббревіація менш репрезентативна, хоча її роль постійно зростає. Особливої уваги при перекладі скорочень заслуговують наступні методи:

передача іноземного скорочення еквівалентом;
запозичення іноземного скорочення;
транскрипція;
транслітерація;
описовий переклад;
створення нового скорочення.

Скорочення, що належать до ініціальних аббревіатур:

AIDS (Acquired immune deficiency syndrome) – СНІД (синдром набутого імунного дефіциту);

ARD (acute respiratory disease) – ГРЗ (гостре респіраторне захворювання);

CAT (computer axial tomography) – КАТ (комп'ютерна аксіальна томографія);

ENT (ear, nose, throat) – ЛОР (ларинго-ото-ріно);

IOP (intraocular pressure) – ВОТ (внутрішньо очний тиск);

RBC (red blood cell) – Е (еритроцит);

TPR (temperature, pulse, respiration) – Т,П,Д;

WR (Wasserman reaction) – RW (реакція Вассермана).

Апокопа, як один із видів усічення, зафіксована в 51 випадку та становить 12,75%:

abs (absent) – відсутній;

Ala (Alanin) – аланін;

carb (carbamic acid) – карбамінова кислота;

cond (condition) – умова, стан;

diff (different) – різноманітний;

Fru (Fructose) – фруктоза;

med (medical) – мед. (медичний);

Oxy (oxygen) – O₂ (кисень).

Нами було виявлено, що напівскорочення вживається в 46 випадках (11,5%):

B bile – міхурова жовч;

B-lymphocyte (bond lymphocyte) – кістковий лімфоцит;

D-max (maximum 277 density) – максимальна густина;

C-gene – структурний ген;

EEG electrode – електрод електроенцефалограми;

L-antigen – L-антиген;

Rh-factor – Rh-фактор (резус-фактор).

Скорочення, що належать до графічних абревіатур:

a.c (ante cibum) – до їжі;

b.l (bacillus) – бацил;

db (decibel) – децибел;

g (gram) – грам;

h.s (hora somni) – постільний режим;

no (number) – номер;

vv (veins) – вени.

Усічення змішаного типу :

abnm (abnormal) – аномальний, патологічний;

Clт (complement) – комплемент (в імунології);

EcoG (electrocortogram) – електрокортикограма;

fld (fluid) – рідина;

Lim-ch (limit chronic effect) – поріг хронічної дії;

Pcs (preconscious) – підсвідомий;

tf (transfer) – перенесення, передача;

Zbef (zone biological effect) – зона біологічного впливу.

Буквено-цифрові скорочення:

C1-C7 (cervical vertebrae) – шийні хребці 1-7;

CL50 (medial lethal concentration) середня смертельна концентрація;

CL100 (absolute lethal concentration) – абсолютна смертельна концентрація; M1 (mitral first) – перший МК (мітральний клапан).

Приклади складноскорочень:

breathalyzer (breath analyzer) – індикаторна трубка для виявлення алкоголю; biotomy (biological anatomy) – анатомування;

circannual (circular annual) – річний (про біологічний ритм);

medicare (medical care) – медичний догляд.

Усічення типу афереза:

phage (bacteriophage) – бактеріофаг.

Англійські медичні скорочення в більшості випадків при перекладі українською мовою змінили свій тип. Лише 20% скорочень засобами української мови передаються як аббревіатури. 80% англійських скорочень не мають еквівалента серед аббревіатур, а відтворюються за допомогою описового способу.

Скорочення, що були перекладені шляхом створення нового скорочення:

АТВ (arterial blood pressure) – АТ(артеріальний тиск);

ВФ (beat frequency) – Р (частота биття серця);

СВС (complete blood count) – КАК (клінічний аналіз крові);

Тема 8. Граматичні аспекти перекладу: поняття граматичного еквівалента, функціональний принцип перекладу граматичних форм і синтаксичних конструкцій, види граматичних трансформацій.

Переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичних трансформацій, до яких у першу чергу варто віднести перебудову речення (зміна його структури) та інші заміни – як синтаксичного, так і морфологічного порядку. Велике значення також мають додавання й опущення одного чи декількох слів.

Граматичні трансформації (Граматичні заміни) - це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю ПЯ з іншим граматичним значенням. Заміни може піддаватися граматична одиниця ІЄ будь-якого рівня: словоформа, частина мови, член речення, пропозиція певного типу. Зрозуміло, що при перекладі завжди відбувається заміна форм ІЄ на форми ПЯ. Граматична заміна як особливий спосіб перекладу передбачає не просто вживання в перекладі форм ПЯ, а відмова від використання форм ПЯ, аналогічних вихідним, заміну таких форм на інші, відмінні від них за виражається змістом (граматичному значенню)

Труднощі у процесі перекладу з англійської мови на українську виникають, головним чином, через розходження в граматичному ладі англійської та української мов. Англійська і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов, а й до різних структурних типів мов : перша – переважно аналітична мова, а друга – флективна мова. Навіть сама назва цих типів свідчить про те, що за своєю суттю, за принципом побудови вони не тільки різні, але й протилежні.

Варто зазначити, що при порівнянні граматичних категорій, форм англійської й української мови виявляються наступні явища:

відсутність тієї чи іншої категорії в одній із мов;

частковий збіг;

повний збіг.

Наприклад, в українській мові, у порівнянні із англійською, відсутні такі граматичні категорії, як артикль чи герундій, інфінітивні й дієприкметникові комплекси, абсолютна номінативна конструкція, також існує часткова розбіжність категорії числа, часткова розбіжність у формах пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника, деякі розходження у вираженні модальності і т.п. Тож граматичні трансформації зумовлюються різними причинами – як граматичного, так і лексичного характеру, хоча основну роль відіграють граматичні фактори, тобто розходження в структурі мов.

У контексті нашого дослідження важливою є думка Л. С. Бархударова, який виступає за вивчення перекладу як процесу і зазначає, що термін «перетворення» (або

«трансформація») вживається тоді, коли йдеться про певне відношення між двома мовними одиницями, з яких одна є результатною, а інша створюється на основі першої. У даному випадку є початковий текст «а» на мові «А», перекладач, застосовуючи до нього певні операції (перекладацькі трансформації) створює текст «б» на мові «Б», яка знаходиться в певних закономірних відносинах із текстом «а». У своїй сукупності ці мовні (міжмовні) операції і складають те, що ми називаємо «процесом перекладу».

Зазначимо, що з метою визначення перекладацьких трансформацій науковці обирають різні ключові слова, кваліфікуючи їх як «прийоми логічного мислення, які допомагають розкривати значення іншомовного слова в контексті і знайти йому український відповідник, який не збігається із словником перетворення, заміни в процесі перекладу однієї форми вираження іншою, міжмовні перефразування, засоби перекладу за умови відсутності словникової відповідності або неможливості використання таких відповідників з огляду на контекстуальне оточення тощо.

Під перекладацькими трансформаціями розуміємо різноманітні міжмовні перетворення за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу із метою досягнення адекватності перекладу всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов

Зазначимо, що залежно від характеру одиниць мови оригіналу, які розглядаються як початкові операції, перекладацькі трансформації поділяються на стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні й граматичні.

Існують наступні види граматичних трансформацій:

перестановки,

заміни,

додавання,

опущення, які на практиці «в чистому вигляді» зустрічаються рідко, зазвичай вони поєднуються один із одним, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій.

Граматичні заміни – це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця в оригіналі перетворюється в одиницю перекладу із іншим граматичним значенням.

Перестановка – зміна розташування (порядку) мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Такими елементами є слова, словосполучення, головні і підрядні речення, а також цілі речення. Граматичні, так само як і лексичні, трансформації нерідко вимагають внесення додаткових слів чи навпаки опущення яких-небудь елементів. Тому опущення і доповнення часто сполучаються з іншими видами граматичних трансформацій, найчастіше із заміною частин мови.

GRAMMAR EXERCISES

Exercise 1. Translate into Ukrainian

1. I'll ask Tom if I see him today.
2. We would go to the party if we had time tomorrow.
3. She would pass her exam next month if she worked harder.
4. She would be happy if she met him at the party next Sunday.
5. We'll go nowhere tomorrow if it rains.
6. If children study all the time, they don't develop in other ways
7. If she knew his phone number, she would call him next week.
8. Ice melts if you heat it.

9. I wouldn't worry if I were you.
10. If the weather had been nice 2 days ago, I would have gone to the beach.
11. If you click on this icon, the dialogue box appears.
12. If I had called him that day, we would have solved this problem

Exercise 2. Use the verbs in brackets in the correct form.

1. If they (have) ... time at the weekend, they will come to see us.
2. If we sneak out quietly, nobody (notice)
3. If we (know) ... about your problem, we would have helped you.
4. If I (be) ... you, I would not buy that dress.
5. We (arrive) ... earlier if we had not missed the bus.
6. If temperature (be) ... zero, water freezes.
7. If I didn't have a mobile phone, my life (not / be) ... complete.
8. Okay, I (get) ... the popcorn if you buy the drinks.
9. If I (tell) ... you a secret, you would be sure to leak it.
10. She (go) ... out with you if you had only asked her.
11. I would not have read your diary if you (not hide) ... it in such an obvious place.

Exercise 3. Translate into English.

1. Он так изменился! Если бы вы его встретили, вы бы его не узнали.
2. Если бы вы мне помогли решить эту задачу, я был бы вам очень благодарен.
3. Если бы вы сказали ему об этом, он бы не пошел туда вчера.
4. Если бы вы пришли на концерт вчера, вы бы увидели, какой он замечательный музыкант.
5. Если бы я знал французский, я бы поговорил с ней.
6. Если бы я жил близко, я бы чаще заходил к вам.
7. Вы бы много знали, если бы регулярно читали этот журнал.
8. Если бы я узнала об этом раньше, то сразу же позвонила бы ему.
9. Если она не придёт, мы сделаем все сами.

Тема 9. Стилiстичнi аспекти перекладу. Тип тексту i його роль у перекладi. Особливостi наукового стилю медичних текстiв. Особливостi перекладу i оформлення медичної документацiї (6 год)

Особливостями, характерними для науково-технiчного стилю є його зрозумiлiсть, логiчнiсть, послiдовнiсть, яснiсть, змiстовнiсть, об'єктивнiсть, iнформативнiсть, точнiсть. В текстах науково-технiчного стилю бiльшою чи меншою мiрою присутнi зазначенi риси.

Варто вiдзначити, що особливiстю науково-технiчного стилю є сукупнiсть певних рис, якi характернi лише йому. Вони подiляються на синтаксичнi, композицiйнi, морфологiчнi, лексичнi.

До морфологiчних особливостей можна вiднести те, що словотворення загалом вiдбувається за допомогою конверсiї та афiксацiї; використовуються безособовi конструкцiї, через це

обмежується використання особових форм дієслова. В науково-технічному стилі переважають не дієслівні, а іменні конструкції.

Риси науково-технічного стилю

У текстах наукового стилю назви дій з'являються в меншій мірі ніж назви понять. Тому іменники вживаються частіше, а от дієслова рідше. Через узагальненість та абстрактність науково-технічного стилю дієслово втрачає лексичне значення, тобто відбувається процес десемантизації. Це чітко можна прослідкувати, коли у науковому стилі значна частина дієслів має зв'язкову функцію: ставати, бути, визначатися, робитися, здаватися, називатися, володіти, вважатися та інші. Наукова мова характеризується використанням дієслівних форм з послабленим лексико-граматичним значенням часу, особи, числа.

Для науково-технічного стилю притаманна особливість застосування спеціальної термінології. Для кожної галузі науки існує своя термінологія, яка характерна відповідно до метода та предмета роботи тієї чи іншої галузі. У науковому стилі ядром є саме термінологія, вона є внутрішнім колом, слугує ведучою та найважливішою ознакою наукової мови. Необхідно відзначити, що термін втілює в собі головні особливості наукового стилю.

медичний переклад являє собою різновид науково-технічного перекладу. Медичний переклад, як і будь-який інший, поділяється на **усний** та **письмовий**. Усний переклад представлений на **професійному, напівпрофесійному та побутовому** рівнях спілкування, щоб розрізнити необхідно розглянути ситуації, освіту учасників комунікації (чи є медицина спеціалізацією), а також володіння медичною термінологією.

Побутовий рівень представлений мовою повсякденного спілкування, оскільки учасники комунікації не мають відношення до медицини, а також характеризується побутовими розмовами про самопочуття.

Для професійного рівня характерно використання певних лексичних одиниць і синтаксичних конструкцій, які характерні і для письмового медичного перекладу. Це мова конференцій, консилиумів, презентацій, доповідей.

У напівпрофесійному рівні (наприклад, спілкування лікаря з пацієнтом) ефективність комунікації знижена тим, що один з її учасників не належить до сфери медицини, тому встановлюються бар'єри для спілкування: комунікативний, психологічний, семантичний, стилістичний та культурний

Специфіка перекладу медичної документації

Медичний переклад належить до великої групи технічного перекладу. Це один з найскладніших перекладів і вимагає відмінного володіння англійською мовою, українською мовою, а також глибоких знань медичної термінології та медицини в цілому. На сьогодні, існує попит на переклад медичної літератури, він створений за рахунок зростання фармацевтичного і медичного ринку. Тому бажано, щоб перекладачі співпрацювали з медичними працівниками з метою уникнення помилок, які можуть бути фатальними.

З огляду на те, що медичні терміни в англійській та українській мові в більшості своїй латинського походження, їх переклад не викликає особливих труднощів. Однак варто

враховувати використання запозиченої лексики та семантику термінів, їхні значення можуть варіюватися. Особливістю є багатозначність слова в англійській та контекстуальний переклад в українській. Лексеми також створюють проблеми при перекладі, вони можуть мати протилежне значення.

Медична документація – це загальна сукупність документів, які містять в собі медико-статистичну інформацію щодо стану здоров'я окремих осіб, різних груп населення, про якість, обсяг та зміст медичної допомоги, а також діяльність медичних установ. В нашій країні медична документація є уніфікованою, обов'язковою та єдиною. На меті медичної документації є управління охороною здоров'я та організація роботи різних з охорони здоров'я населення. Ведення медичної документації керується чинним стандартом, який зафіксований у наступних нормативних виданнях:

- 1) «Збірник нормативно-директивних документів з охорони здоров'я». – 2001–2004. – № 1–47.
- 2) «Медична облікова документація, яка використовується в стаціонарах лікувально-профілактичних закладів». – К., 1999. – 110 с.
- 3) «Медична облікова документація, що використовується в поліклініках (амбулаторіях)». – К., 1999. – 334 с.

Регулярно лікар складає такі документи: медична карта стаціонарного хворого (*medical card of the inpatient*); медична карта амбулаторного хворого (*outpatient medical card*); витяг з медичної карти (*excerpt from a medical card*); санаторно-курортна карта (*sanatorium and resort card*); медична довідка (*medical certificate*); рецепт (*prescription*); довідка на курортний відпочинок (*resort certificate*); медична карта амбулаторного хворого (*outpatient medical card*); витяг з медичної карти (*excerpt from a medical card*); санаторно-курортна карта (*sanatorium and resort card*).

Медична документація, яку складає лікар

- ▶ Медична карта стаціонарного хворого (*Medical card of the inpatient*);
- ▶ Медична карта амбулаторного хворого (*Outpatient medical card*);
- ▶ Витяг з медичної карти (*Excerpt from a medical card*);
- ▶ Санаторно-курортна карта (*Sanatorium and resort card*);
- ▶ Медична довідка (*Medical certificate*);
- ▶ Рецепт (*Prescription*);
- ▶ Довідка на курортний відпочинок (*Resort certificate*);
- ▶ Медична карта амбулаторного хворого (*Outpatient medical card*);
- ▶ Витяг з медичної карти (*Excerpt from a medical card*);
- ▶ Санаторно-курортна карта (*Sanatorium and resort card*);
- ▶ Медична довідка (*Medical certificate*);
- ▶ Рецепт (*Prescription*);
- ▶ Довідка на курортний відпочинок (*Resort certificate*)

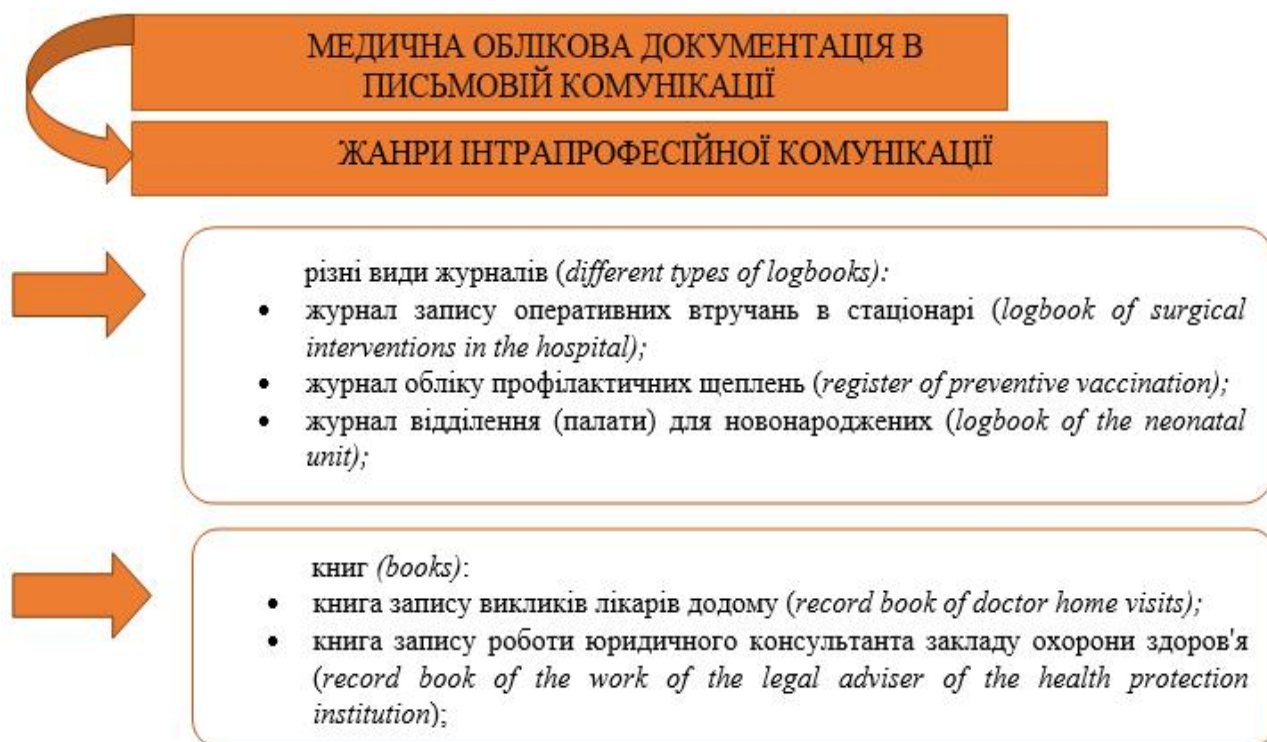
Мова медичної облікової документації застосовується в письмовій комунікації в таких жанрах:

1. жанри інтрапрофесійної комунікації:

різні види журналів – *different types of logbooks* (журнал запису оперативних втручань в стаціонарі – *logbook of surgical interventions in the hospital*; журнал обліку профілактичних щеплень – *register of preventive vaccination*; журнал відділення (палати) для новонароджених – *logbook of the neonatal unit*, книг – *books* (книга запису викликів лікарів додому – *record book of doctor home visits*; книга запису роботи юридичного консультанта закладу охорони здоров'я – *record book of the work of the legal adviser of the health protection institution*), щоденників – *journals* (щоденник обліку роботи лікаря стоматолога – *register of the dentist's work* (стоматологічної поліклініки – *dental care clinic*, відділення – *dental department*, кабінету – *dentist's room*); щоденник обліку роботи лікаря стоматолога-ортодонта – *register of the orthodontist's work*, зошитів – *notebooks* (зошит обліку роботи вдома дільничної (патронажної) медичної сестри (акушерки) – *register of public health (visiting) nurse's work (obstetrician's)*, карт – *medical record* (медична карта стаціонарного хворого – *inpatient medical record*; медична карта амбулаторного хворого – *ambulatory medical record*; карта розвитку новонародженого – *medical record of newborn*; санаторно-курортна карта – *sanatorium and resort card*; карта імунізації – *record of immunisation*; контрольна карта диспансерного нагляду – *clinical record of specialized early treatment and prevention*; статистична карта хворого, який вибув зі стаціонару – *statistical outpatient record*), «історій» – *clinacal charts* (історія пологів – *labor and delivery record*; історія розвитку дитини – *infant record*), карток – *cards* (картка донора резерву – *backup donor card*; картка хворого на цукровий діабет – *card of a patient with diabetes mellitus*), справ – *cases* (медекспертна справа – *medical rating case*), листків – *sheets* (листок лікарських призначень – *treatment sheet*; листок обліку руху хворих – *patient record sheet*; листок очікування реципієнтів на пересадку органів – *waiting list of recipients for organ transplantation*; вкладний листок на підлітка до медичної карти амбулаторного хворого – *supplementary sheet to the medical teenager's outpatient record*; протоколів – *acts* (протокол переливання крові та її компонентів – *act for blood transfusion and its components*; протокол медичного огляду для встановлення факту вживання психоактивної речовини та ступеня сп'яніння – *act of medical examination in respect of alcoholic intoxication*); актів – *acts* (акт констатації біологічної смерті – *act of establishing biological death*; акт про вилучення органів і тканин у донора для трансплантації – *act of organ and tissue donation and transplantation*); медичних висновків – *medical certificates*

(консультативний висновок – *advisory opinion*; висновок про призначення наркотичних препаратів – *narcotic drugs prescription ordinance*), напрямків – *appointment cards* (напрямок в стаціонар – *referral to hospital*; напрямок на патологогістологічне дослідження – *referral to histopatological examination*; напрямок в санаторій для хворих на туберкульоз – *referral to sanitarium for tuberculous patient*), відомостей – *records* (зведення обліку відвідувань в поліклініці (амбулаторії) – *registration of visits to the clinic (outpatient clinic)*, диспансері – *registration of visits to the early treatment clinic*, вдома – *registration of home visits*; звітів – *reports* (звіт про причини тимчасової непрацездатності – *report on the causes of temporary disability*), списків – *lists* (список осіб, які підлягають періодичному медичному огляду – *list of persons subject to periodical medical examination*; іменний список призовників – *nominal list of recruitees*), повідомлень – *notifications* (повідомлення про випадок пересадки органу – *notification of organ transplant case*; екстрене повідомлення про інфекційне захворювання – *rapid notification of infectious disease*, харчове – *notification of foodborne disease*, гостре професійне отруєння – *notification of occupational poisoning*, незвичайну реакцію на щеплення – *notification of unusual wheal reaction*; паспортів – *passports* (паспорт хворого алергічним захворюванням – *passport of a patient with allergic diseases*), атестаційних листків – *appraisal sheets*, сертифікатів – *certificates*, свідоцтв – *certificates*, посвідчень – *certificates* (атестаційний листок лікаря-фахівця – *doctor's appraisal sheet*; сертифікат лікаря-спеціаліста – *doctor's certificate*; свідоцтво про складання випробування з спеціальності після проведення передатестаційного циклу – *certificate of completion of the test on specialty after the pre-certification cycle*; посвідчення про присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії – *physician's recognition award*; службове посвідчення працівника Комітету з контролю за наркотиками – *service certificate of an employee of the Drug Control Committee*; посвідчення водія про проходження медичної підготовки – *driver's certificate of passing medical training*), талонів – *sheets* (талон амбулаторного пацієнта – *appointment confirmation*; статистичний талон для реєстрації заключних (уточнених) діагнозів – *statistical sheet for registration of final (specified) diagnoses*; талон до супровідного листа – *sheet to covering letter*), путівок – *voucher* (путівка в дитячий санаторій – *children's health resort vaucher*), рецептів – *prescriptions*, сигнатур – *signatures* .

2. жанри інтерпрофесійної комунікації: листок непрацездатності – *work incapacity certificate*, вилучення з медичних документів – *excerpts from medical documents* (витяг з медичної карти амбулаторного – *excerpt from an outpatient medical card*, стаціонарного хворого – *excerpt from an inpatient medical card*), висновки – *reports* (медичний висновок на дитину (підлітка)-інваліда – *medical assessment report of a disabled child (adolescent)*, лікарський висновок про переведення вагітної на іншу роботу – *medical assessment report of transferring a pregnant woman to another job*); програми – *programs* (індивідуальна програма реабілітації інваліда – *individual rehabilitation program for disabled*), свідоцтва – *certificates* (медичне свідоцтво про народження –

medical birth certificate).

зошитів — (*notebooks*):

- зошит обліку роботи вдома дільничної (патронажної) медичної сестри (акушерки) (*register of public health (visiting) nurse's work (obstetrician's)*);

щоденників — (*journals*):

- щоденник обліку роботи лікаря стоматолога (*register of the dentist's work*), стоматологічної поліклініки (*dental care clinic*), відділення (*dental department*), кабінету (*dentist's room*);
- щоденник обліку роботи лікаря стоматолога-ортодонта (*register of the orthodontist's work*);

карток — (*records*):

- картка донора резерву — (*backup donor card*);
- картка хворого на цукровий діабет — (*card of a patient with diabetes mellitus*);

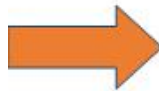
звітів — (*reports*):

- звіт про причини тимчасової непрацездатності — *report on the causes of temporary disability*;

списків — (*lists*):

- список осіб, які підлягають періодичному медичному огляду — *list of persons subject to periodical medical examination*;

карт — (*medical records*):

- медична карта стаціонарного хворого — *inpatient medical record*;
- медична карта амбулаторного хворого — *ambulatory medical record*;
- карта розвитку новонародженого — *medical record of newborn*;
- санаторно-курортна карта — *sanatorium and resort card*;
- карта імунізації — *record of immunisation*;
- контрольна карта диспансерного нагляду — *clinical record of specialized early treatment and prevention*;
- статистична карта хворого, який вибув зі стаціонару — *statistical outpatient record*);

актів — (*acts*):

- акт констатації біологічної смерті — *act of establishing biological death*;
- акт про вилучення органів і тканин у донора для трансплантації — *act of organ and tissue donation and transplantation*);

«історій» — (*clinical charts*):

- історія пологів — *labor and delivery record*;
- історія розвитку дитини — *infant record*;

медичних висновків — (*medical certificates*):

- консультативний висновок — *advisory opinion*;
- висновок про призначення наркотичних препаратів — *narcotic drugs prescription ordinance*;

відомостей — *records*:

- зведення обліку відвідувань в поліклініці (амбулаторії) — *registration of visits to the clinic (outpatient clinic)*;
- диспансері — *registration of visits to the early treatment clinic*;
- вдома — *registration of home visits*;

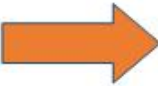

повідомлень — *notifications*:

- повідомлення про випадок пересадки органу — *notification of organ transplant case*;
 - екстрене повідомлення про інфекційне захворювання — *rapid notification of infectious disease*;
 - харчове — *notification of foodborne disease*;
 - гостре професійне отруєння — *notification of occupational poisoning*;
 - незвичайну реакцію на щеплення — *notification of unusual wheal reaction*;
- паспортів — *passports*:
- паспорт хворого алергічним захворюванням — *passport of a patient with allergic diseases*;

рецептів — *prescriptions*;

протоколів — *acts*:

- протокол переливання крові та її компонентів — *act for blood transfusion and its components*;
- протокол медичного огляду для встановлення факту вживання психоактивної речовини та ступеня сп'яніння — *act of medical examination in respect of alcoholic intoxication*;

справ — *cases*:

- медекспертна справа — *medical rating case*;

листків — *sheets*:

- листок лікарських призначень — *treatment sheet*;
- листок обліку руху хворих — *patient record sheet*;
- листок очікування реципієнтів на пересадку органів — *waiting list of recipients for organ transplantation*;
- вкладний листок на підлітка до медичної карти амбулаторного хворого — *supplementary sheet to the medical teenager's outpatient record*;

напрямків — *appointment cards*:

- напрямок в стаціонар — *referral to hospital*;
- напрямок на патологогістологічне дослідження — *referral to histopathological examination*;
- напрямок в санаторій для хворих на туберкульоз — *referral to sanitarium for tuberculous patient*;

Тема 10. Складові перекладацької компетенції: мовна, комунікативна і технічна компетенції. Фахова або професійно-орієнтована компетенція перекладача.

Професійні перекладачі в галузі медицини повинні мати та розвивати фонові знання у обраній галузі, володіти експертними знаннями термінології, розуміти вихідний текст, володіти навичками письма та адекватними навичками використання спеціалізованих, професійних словників та глосаріїв.

Однією з найголовніших компетенцій перекладача є саме мовна компетентність. Вона включає в себе здатність осмислити мову оригіналу та застосовувати ці знання, щоб відтворити повідомлення якомога точніше мовою перекладу. Медичний перекладач повинен:

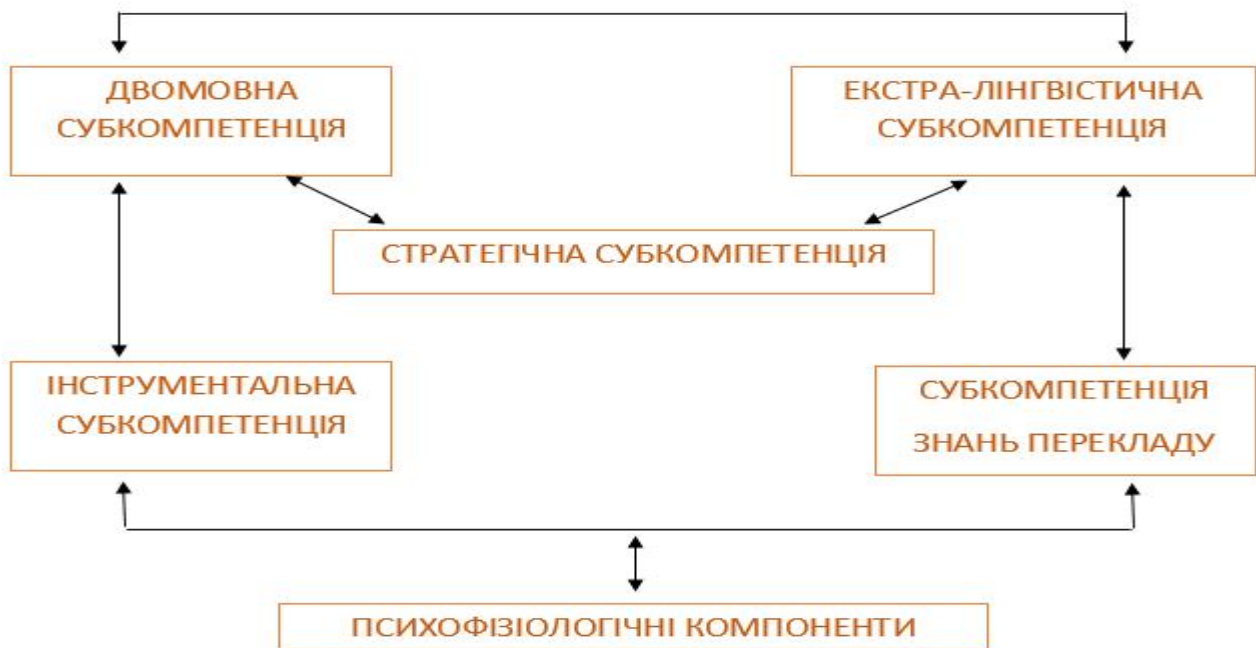
- мати глибокі знання та розуміння обох робочих мов та за необхідністю інших мов;
- мати знання предметних областей медицини та відповідної термінології;

Професійний перекладач знає, що переклад включає не тільки мовну компетентність, але й багато інших видів компетенції. Наприклад, Рода Роберт запропонувала розбити компетенцію перекладача на п'ять видів:

1. лінгвістична (*linguistic*)
2. перекладацька (*translational*)
3. методологічна (*methodological*)
4. багатопрофесійна (*multi-disciplinary*)
5. технічна (*technical*).

Група дослідників з університету Барселони, очолювана А. Хуртадо, запропонували цілісну модель компетенції перекладача (*translation competence holistic model*). Вона складається з п'яти субкомпетенцій та психофізіологічних компонентів, які взаємодіють один з одним .

Екстра-лінгвістична субкомпетенція (*extra-linguistic sub-competence*) полягає переважно в наявності декларативних знань, тобто знань про світ в цілому та про певні спеціальні сфери діяльності людини. Вона включає в себе: бікультурні знання (знання обох культур); енциклопедичні знання (про світ в цілому) та предметні знання (певні сфери).

Модель перекладацької компетентності

Двомовна субкомпетенція (*bilingual sub-competence*) складається з базових систем знань та навичок, необхідних для спілкування на двох мовах. Вона включає в себе наступні знання та навички: граматична компетентність (*grammatical competence*); текстова компетентність (*textual competence*) (яка полягає в тому, щоб перекладач володів комбінацією лінгвістичних форм для відтворення письмового або усного тексту різних жанрів); іллокутивна компетентність (*illocutionary competence*) (пов'язана з функціями мови) та соціально-лінгвістична компетентність (*socio-linguistic competence*) (характеризується належним відтворенням та розумінням в різних соціально-лінгвістичних контекстах, які залежать від таких чинників, як стан учасників, мета спілкування, норми та звичаї тощо).

Субкомпетенція знань перекладу (*translation knowledge sub-competence*) – це знання принципів, якими керується перекладач при відтворенні тексту, наприклад, застосування різних стратегій, методів, трансформацій тощо.

Інструментальна субкомпетенція (*instrumental sub-competence*) включає в себе знання, необхідні для роботи професійного перекладача, наприклад, використання джерел документації та інформаційних технологій, що застосовуються під час перекладу.

Стратегічна субкомпетенція керує всіма субкомпетенціями, вона є найбільш важливою серед інших, так як вона забезпечує ефективність процесу та вирішення проблем. Дана субкомпетенція полягає в здатності слідувати процесу відтворення тексту перекладу від вихідного тексту оригіналу, відповідно до мети перекладу і характеристик цільової аудиторії.

Дороті Келлі з Гранадського університету пропонує наступну концепцію перекладацької компетентності: «Перекладацька компетентність» – це макрокомпетентність, яка складається з різних вмінь, навичок, знань. Вона може бути поділена на субкомпетенції, які є необхідними для цілісності макрокомпетентності. Д. Келлі виділяє наступні субкомпетенції:

Текстова (*textual*) та комунікативна (*communicative*) субкомпетенція. Ця компетентність передбачає наявність активних та пасивних навичок в обох мовах, а також знання текстових та дискурсивних конвенцій у культурах цих мов. Ця компетентність стала більш значущою, коли Хеніг і Кусмауль (Hönig and Kußmaul) (1982) та Норд (Nord) (1992) описали переклад як комунікативний акт.

Культурна (*cultural*) та міжкультурна (*intercultural*) субкомпетенція. Слово культура відноситься не тільки до енциклопедичного знання історії, географії чи інших предметів культур, які стосуються перекладу, але більш конкретно до міфів, вірування та сприйняття їх в текстуальному вигляді. При перекладі ці питання міжкультурної комунікації мають велике значення.

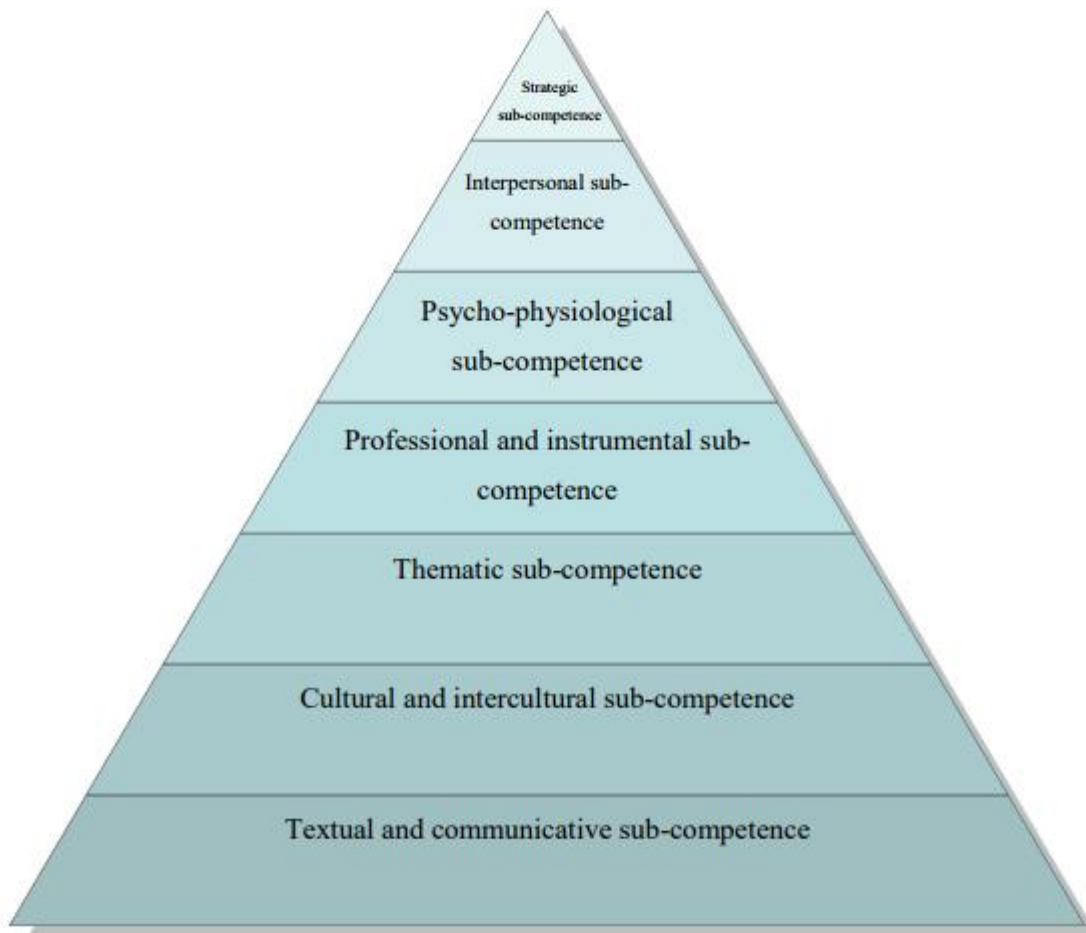
Тематична (*thematic*) субкомпетенція. Вона включає в себе базові знання про певні тематичні галузі, в яких працює перекладач. Ці знання дозволяють йому зрозуміти вихідний текст або додаткову документацію, яку він використовують.

Професійна (*professional*) та інструментальна (*instrumental*) субкомпетенція. В цій субкомпетенції важливим є використання документальних ресурсів всіх видів, термінологічне дослідження, управління інформацією та використання інструментів для професійної практики, такі як Інтернет, електронна пошта, програмне забезпечення тощо. Наприклад, програмне забезпечення Trados спеціалізується на термінологічному управлінні та перекладах. Використання такого типу програми має бути частиною інструментальної компетенції перекладача. З цієї причини логічно, що використання таких програм також відіграє важливу роль у підготовці перекладачів.

Міжособистісна (*interpersonal*) субкомпетенція. Це вміння взаємодіяти і працювати з іншими фахівцями, що беруть участь в процесі перекладу, але не тільки з перекладачами та фахівцями у галузі (рецензентами, документалістами, термінологами), а також з клієнтами, авторами, користувачами, а також експертами з перекладу.

Психофізіологічна (*psycho-physiological*) субкомпетенція. Дана субкомпетенція пов'язана з самооцінкою або усвідомленням того, що людина має намір бути перекладачем, впевнена в собі, має гарну пам'ять і т.д.

Стратегічна (*strategic*) субкомпетенція. Ця субкомпетенція стосується всіх процедур, що застосовуються під час організації та здійснення роботи, ідентифікації та вирішення проблем, самооцінки та перегляду.

ТЕСТ-1

1. Перекладіть на англійську мову

Вогнища некрозу	-
Ганглії симпатичної нервової системи	-
Лабораторні аналізи	-
Експерименти на мишах	-
Види комах, що переносять віруси	-
Поживні середовища для грам-негативних бактерій	-
Критерії актуальності	-

2. Перекладіть слова у дужках на англійську мову

The most striking characteristic of British medicine is its economy – British doctors do **1(менше)** of nearly everything. The British do **2(менше)** medical tests, spend **3 (мало)** time with patients, prescribe **4 (менше)** drugs, do **5 (мало)** surgery, and express **6 (менше)** interest in vitamins or tonics to build up resistance. British doctors always seem to consider the question, “Is this treatment **7 (краще)** than doing nothing?”

The French use **8 (менш)** aggressive drugs than do Americans, and in **9 (менші)** doses, and they perform **10 (менше)** and **11(більш)** limited operations.

Although the death rate from heart diseases in Germany is no **12 (більше)** than in France or Britain, six times **13 (більше)** heart drugs are sold there.

1 _____	8 _____
2 _____	9 _____
3 _____	10 _____
4 _____	11 _____
5 _____	12 _____
6 _____	13 _____
7 _____	

3. Поставте питання до виділених слів

- 1) The patient was administered urinalysis to confirm cystitis.
- 2) Headaches may be observed in pathological processes in the brain.
- 3) The pulse rate is usually measured either at the wrist or the ankle.
- 4) Some doctors have noted that pain is actually a subjective symptom.
- 5) People who eat a Mediterranean diet have a lower risk of Alzheimer's disease (AD).
- 6) Death due to disease is called death by natural causes.

4. Знайдіть і виправте помилки в поданих нижче реченнях.

- 1) You can take both these books. Any will illustrate what I say.
- 2) We received two offers but we accepted none of them.
- 3) Neither of the statements is not true.
- 4) None of the women in one study needed surgery to remove their uterus after or intramuscular or intravenous oxytocin.
- 5) All these statements are quite interesting but neither of the statements is true.

5. Перекладіть на англійську мову

- Мова оригіналу _____
- Мова перекладу _____
- Одномовні і двомовні словники _____
- Усний і письмовий переклад _____
- Буквальний переклад _____
- Точний переклад _____
- Синхронний переклад _____

ТЕСТ-2

1. Запишіть речення , замінивши пряму мову непрямою

1) 'You'll have to consider changing your job,' said the doctor.

2) 'Do I need to be off of work tomorrow?' asked the patient.

3) 'How long have these headaches been bothering you?' he asked.

4) 'Take the tablets after meals,' said the doctor.

5) 'The chances of recovery are very good and I'm confident you'll feel a lot more comfortable after the operation,' said the doctor.

6) The doctor asked the girl, 'Can you put your head back to help me?'

2. Перекладіть, використовуючи пасивну форму дієслів у відповідному часі.

1) Кров на аналіз береться натщесерце.

2) Хворого П. зараз оперують.

3) Сподіваюсь, його завтра випишуть з лікарні.

4) Перед операцією хворого перевірили на наявність алергічної реакції на лідокаїн.

3. Поставте дієслова в дужках у потрібну форму. Перекладіть.

1) Chronic gastritis _____ (not to be) so dangerous if the patient were not so young.

2) If chemotherapy _____ (not to discontinue) last week liver damage would have become too severe.

3) If you _____ (to be) more patient and _____ (to continue) the therapy you will get well soon.

- 4) The diagnosis of diphtheria would be possible if the temperature _____ (to accompany) by a sore throat with a grey membrane covering the tonsils and throat.
-

4. Транслітеруйте латиницею наступні власні назви.

Житомир _____
Микола Іванченко _____
Костянтин Троць _____
Христина Гошук _____

5. Знайдіть і виправте помилки. Перекладіть на українську

Pneumococcus, (*Streptococcus pneumoniae*), spheroidal bacteria in the family Streptococcaceae that causes human diseases such as the pneumonia, sinusitis, otitis media, and meningitis. It is microbiological characterized as a gram-positive coccus often found in a chain configuration and surrounded by a capsule consisting of complex carbohydrate (polysaccharide). Many serological types have been differentiated. Pneumococci normally occur in the upper respiratory tract.

Pneumococci have proved useful in explaining microbial genetics. The phenomenon of transformation—an alteration of one cell by another—has been first observed in these organisms in 1928. Colonies formed by pneumococci usually are small, round, and smooth.

ТЕСТ-3

1. Вставте пропущені прийменники

- 1) A decrease _____ tissue blood supply is called ischemia.
- 2) Some tissues are capable _____ regeneration.
- 3) Hypoxia can result _____ a failure _____ any stage in the delivery of oxygen to cells.
- 4) Many factors increase the susceptibility _____ immune-suppressed cancer patients _____ infection.
- 5) In a rapidly changing world, the capacity _____ renewal is vital to both individuals and society as a whole.
- 6) Impaired tissue integrity implies damage _____ mucous membrane, corneal, integumentary, or subcutaneous tissues.
- 7) People are at risk _____ impaired tissue integrity if they have difficulty moving and are unable to easily change position while seated or in bed.

- 8) Some people are sensitive _____ molds. For these people, exposure _____ molds can lead _____ symptoms such as stuffy nose, wheezing, and red or itchy eyes, or skin.
- 9) Adverse effects _____ organs such as the liver from the presence of excess body fat is known as lipotoxicity.
- 10) Inflammation is a response _____ tissue damage that can activate the immune system.

2. Перекладіть на англійську мову

A.....

- 1) Лікар порадив хворому не приймати ліки натщесерце.
-
-

- 2) Пацієнт спитав у лікаря, чи можна йому вживати харчові добавки, які він вживав до госпіталізації.
-
-

- 3) Мати хлопчика розповіла, що він займається спортом впродовж трьох років і рік тому мав серйозну травму руки.
-
-

- 4) Лікар запитав, чи були у хворого раніше алергічні реакції на антибіотики.
-
-

- 5) Лікар запитав, як довго хворого турбують нудота і печія.
-
-

B.....

- 1) З початку року на кір в Україні захворіло понад 26 тис. людей.
-
-

- 2) 1-го січня в Україні від ускладнень, зумовлених захворюванням кору, померла дворічна дитина.
-
-

- 3) У Сумах госпіталізували шістьох медпрацівників пологового будинку, де від кору минулого тижня померла породілля (a parturient).
-
-

3. Перекладіть на українську(російську) мову

- 1) It is hemoglobin that carries the oxygen and gives blood its red color.
-
-

- 2) It was not until April 1922 that it was given its final name: insulin.

3) It was the head surgeon who insisted on removing the tumor as soon as possible.

4) It is complications that make flu a dangerous disease.

5) It was not until the 1940s that penicillin was mass-produced by the American drugs industry.

4. Знайдіть і виправте помилки у фрагменті тексту. Перекладіть на українську

Molds are fungi that can be found both indoors and outdoors. No one knows how many species of fungi exist but estimates range from tens of thousands to perhaps three hundred thousand or more. Molds grow best in a warm, damp, and humid conditions, and spread and reproduce by making spores. Mold spores can survive harsh environmental conditions, such as dry conditions, that does not support normal mold growth.

5. А) Перекладіть на англійську мову

Друкарська помилка _____

Груба помилка _____

Незначна друкарська помилка _____

Точний переклад _____

Перекладацькі універсалії _____

Б) Які види перекладацьких відповідників використовуються у процесі перекладу? Коротко охарактеризуйте кожен з них.